

1. Інформаційний блок досвіду

Актуальність та перспективність

Аналіз законодавчої бази та нормативно-правових документів у сфері освіти засвідчують, що докорінні зрушення, які відбуваються в соціокультурному середовищі, потребують, перш за все, підсилення практичної життєвої спрямованості освіти на засадах особистісно зорієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів. Досягнення мети повної загальної середньої освіти, що визначена в Законі України «Про освіту», можливо шляхом набуття здобувачами освіти ключових компетентностей та наскрізних вмінь в Новій українській школі.

Процес формування компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, передбачає розвиток *спеціальних* вузько-професійних *навичок (hard skills)* та *м'яких* (універсальних) *навичок* європейського рівня (*soft skills*), що не мають однозначної жорсткої прив'язки до конкретної діяльності та дозволяють особистості швидко адаптуватися до нових умов, вирішувати нестандартні завдання у різних сферах діяльності. *М'які навички (soft skills)* є спільними для всіх компетентностей: вміння читання з розумінням, вміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми [8].

Традиційно в психології формування м'яких навичок (*soft skills*) відносять до числа соціальних навичок: вміння переконувати, знаходити підхід до людей, лідирувати, спілкування в групі, робота в команді тощо.

Інноваційність підходу полягає в тому, що формування м'яких навичок (*soft skills*) має відбуватися через формування рис характеру, різних способів мислення та соціальної поведінки здобувачів освіти [3, с. 4].

Отже, формування навичок *soft skills* впливає на соціальну поведінку і риси характеру особистості, необхідних для взаємодії з однолітками, дорослими і побудови партнерських відносин. Розвиток м'яких навичок тісно пов'язаний особистісними якостями (відповідальність, дисципліна, самоменеджмент, соціальний (емоційний) інтелект), а також із соціальними навичками (комунікації, вміння слухати, роботи в команді, групі) та здібностями (розподіляти час, вирішувати проблеми, критично мислити, лідерськими проявами тощо).

Формування навичок соціальної компетентності визначено одним із завдань Стратегії розвитку комунального закладу «Дніпрорудненська гімназія «Софія» - загальноосвітня школа I-III ступенів № 1» Дніпрорудненської міської ради Василівського району Запорізької області, що передбачає, перш за все, розвиток її основних складових:

- інтелектуальної компетентності - умінь та навичок, які формуються в учнів у процесі предметного розуміння, спонукають до появи високого рівня «особистісних знань» й використовуються для розв'язання нестандартних ситуацій;

- ситуативного самовизначення - уміння робити відповідальний вибір на підставі особистісних якостей, здібностей та задатків;

- культури співвіднесення - системи діалогічного сприйняття ціннісних позицій, коли учень вміє виділити та сформулювати особисту ціннісну позицію та співвіднести її з позиціями інших і знайти оптимальне рішення.

Перспективність реалізації програми щодо формування навичок soft skills в закладі освіти полягає в послідовному відпрацюванні навичок за допомогою вправ і практичних дій, які змушують особистість приймати самостійні рішення, та передбачає обов'язкове закріплення моделі поведінки в умовах щоденного застосування. Тільки в цьому випадку вони дають стабільний результат, а інакше найменше відхилення від схеми, будь-яке питання не розглянуте попередньо з дитиною миттєво призводить до непорозуміння у спілкуванні.

Для виконання цього важливого завдання в закладі передбачено організаційно-педагогічні та партнерські засади управління розвитком соціального інтелекту учасників освітнього процесу.

Тому нагальною спільною потребою є розвиток соціальної компетентності здобувачів освіти, вміння вступати в комунікацію, соціальну взаємодію, аналізувати й засвоювати соціально значущу інформацію для розв'язання різних проблем, плідно співпрацювати з однолітками й дорослими, бути ефективними в сумісній діяльності, самореалізуватися тощо. При умові створення сприятливого соціально-психологічного клімату досягнення вищезазначених умінь може бути на високому рівні.

Науково-теоретична база

У науковій літературі вживаються різні терміни: «соціально-психологічний клімат», «психологічний настрій», «морально-психологічний клімат», «соціально-психологічна обстановка», «психологічна атмосфера» тощо. Різні аспекти проблеми соціально-психологічного клімату перебували у центрі уваги таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як І. Андрєєвої, М. Амстронг, В. Бойко, Л. Карамушки, О. Ковальова, В. Панферова, В. Казміренко, Г. Ложкіна, Б. Паригіна, Л. Почебут, В. Чикер, А. Свенцицького, Р. Шакурова, В. Шепель, О. Шорохової тощо.

Всі дослідники, які вивчали проблему соціально-психологічного клімату (Б. Паригін, І. Андрєєва, Л. Карамушка тощо) відзначають важливу роль такого клімату в забезпеченні ефективної діяльності колективу, в процесі управління ним, а також в життєдіяльності кожної особистості. Загалом дослідники дійшли висновку, що соціально-психологічний клімат – це частина соціально-психологічного простору організації, психологічне поле (К. Левін), на якому розгортається діяльність кожного учасника процесу праці, «плацдарм життєдіяльності особистості» [13, с. 255].

Доктор філософських наук В. Шепель одним із перших розкрив зміст психологічного клімату. На його думку, це «емоційне забарвлення психологічних зав'язків членів колективу, що виникає на основі їх симпатії, збігів характерів, інтересів, схильностей» [15]. Він також визначив три складові цього поняття:

Таблиця 1

Соціальний клімат	Моральний клімат	Психологічний клімат
визначається усвідомленням спільних цілей і завдань, гарантованим дотримання всіх конституційних прав працівників як громадян	визначається моральними цінностями загальноприйнятими в даному колективі	неофіційні відносини, які складаються між працівниками

Доктор психологічних наук Р. Шакуров розглядає поняття психологічного клімату із двох його сторін [14]:

Таблиця 2

психологічної	соціально-психологічної
розкривається в емоційних, вольових, інтелектуальних станах і властивостях групи	проявляється в інтегративних групах, значимих для збереження її цілісності й для функціонування як самостійного об'єднання людей

Дослідники проблеми формування сприятливого психологічного клімату в дитячому та педагогічному колективах стверджують, що успіх виховання освіченої, творчої особистості й ефективність освітнього процесу загалом значною мірою залежать не тільки від урахування індивідуально-психологічних особливостей педагогів і вихованців, а й від уміння формувати, передбачати, прогнозувати розвиток соціально-психологічного клімату колективу. А це передбачає знання факторів мікросередовища, які мають відношення до матеріальних і духовних процесів, що відбуваються в колективі [4, с. 148]. Поміж них найважливішими є особливості умов праці в конкретному колективі, співвідношення формальної та неформальної структур колективу, стиль керівництва, міра психологічної сумісності членів колективу, рівень психологічної культури керівника та педагогічних працівників закладу освіти тощо.

У свою чергу, всі вияви соціально-психологічного клімату мають два основних параметри: *предметний* (спрямованість уваги та характер сприйняття тих чи інших сторін діяльності колективу) та *емоційний* (задоволення або незадоволення цією діяльністю). Відповідно у структурі соціально-психологічного клімату виокремлюють такі основні аспекти (елементи): *власне психологічний*, *соціальний* та *соціально-психологічний* [4, с. 141].

Психологічний аспект клімату знаходить відображення в інтелектуальних, емоційних та вольових станах і властивостях членів колективу. *Соціальний аспект* відображає міру репрезентованості у кліматі соціальних вимог, які висуває суспільство в даний конкретний період його розвитку. *Соціально-психологічний аспект* знаходить відображення в таких характеристиках колективу як єдність, згуртованість, міра взаємодопомоги, близькості членів колективу, подібності їхніх думок, оцінок, настановлень тощо.

Основою розуміння успішної реалізації особистості в житті і діяльності стали дослідження емоційного та соціального інтелекту, взаємозв'язок

соціального інтелекту з соціальною компетентністю (О. Бодальов, Ю. Ємельянов, В. Куніцина, Н. Кудрявцева, Д. Ушаков). Важливим є розвиток соціального та міжособистісного інтелекту як характеристики компетентності [2, с. 78].

Спираючись на те, що соціальний інтелект, це здатність, яка визначає успіх у спілкуванні та соціальній поведінці, вважаємо, що створення сприятливого соціально-психологічного клімату є важливою умовою його формування у здобувачів освіти. При позитивному психологічному кліматі учні виховують в собі риси, які притаманні людині з високим рівнем соціального інтелекту: контактність, відкритість, доброзичливість, тактовність і щирість. У дітей розвиваються організаторські здібності, проявляються інтерес до соціальних проблем, кмітливість та винахідливість.

Щодо структурних елементів розвитку соціального інтелекту учасників освітнього процесу (за В. Куніциною), то вони мають такі аспекти [8]:

- комунікативно-особистісний потенціал,
- характеристики самосвідомості,
- соціальна перцепція, соціальне мислення, соціальна уява,
- енергетичні характеристики.

Вчені вважають, що ключові способи підвищення рівня розвитку соціального інтелекту варто шукати не у формуванні поведінкових умінь і не у спробах реконструкції власної особистості, а в шляхах активного усвідомлення природних міжособистісних ситуацій і самого себе як учасника цих ситуацій, у шляхах розвитку соціально-психологічної уяви, що дозволяє бачити світ ніби з точки зору інших людей.

Узагальнений погляд педагогічного колективу закладу освіти на визначення структури соціального інтелекту подано на схемі (рисунок 1).



Рис. 1. Структура соціального інтелекту

Вивчення соціально-психологічного клімату в закладі освіти становить не тільки науковий, але й практичний інтерес, оскільки від цього в чималому ступені залежить забезпечення стабільного функціонування та суттєвого зростання закладу освіти.

Мета дослідження: визначити особливості створення сприятливого соціально-психологічного клімату в закладі освіти та обґрунтувати умови формування соціального інтелекту здобувачів освіти.

Завдання досвіду:

1. Розкрити шляхи та закономірності сприятливого соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі.
2. Розкрити форми і методи роботи щодо створення сприятливого соціально-психологічного клімату в учнівському колективі як умов формування соціального інтелекту здобувачів освіти.

Тривалість роботи над темою досвіду: 2018-2021 роки.

Етапи роботи:

- *аналітичний – 2018-2019 навчальний рік,*
- *моделювання діяльності – 2019-2020 навчальний рік,*
- *апробація та узагальнення – 2020-2021 навчальний рік.*

Відповідно до рішення вченої ради Інституту педагогіки НАПН України (протокол № 6 від 02.04.2018) КЗ «Дніпрорудненська гімназія «Софія» - загальноосвітня школа I-III ступенів № 1» Дніпрорудненської міської ради Василівського району Запорізької області є дослідно-ресурсним центром Інституту педагогіки НАПН України з науково-методичної теми «Організаційно-педагогічні та партнерські засади управління розвитком соціального інтелекту учасників освітнього процесу». Дослідно-експериментальна діяльність проводиться з метою становлення сучасної школи як соціально-педагогічної системи, що забезпечує формування вільної, творчо мислячої, гармонійно розвинутої та компетентної особистості, здатної не тільки адаптуватися до нового освітнього простору, але й вирішувати проблеми, які виникають протягом життя.

2. Опис технології досвіду

Провідна ідея досвіду : створення соціально-психологічного клімату як передумови формування соціального інтелекту здобувачів освіти передбачає врахування умов, спрямованих в основному на забезпечення позитивної дії факторів мікросередовища, що можуть опосередковано впливати і на фактори макросередовища, зменшуючи або нейтралізуючи їх негативну чи посилюючи позитивну дію.

Новизна

Дана розробка є певним внеском у простір соціальної практики, розкриває інноваційний досвід діяльності закладу освіти щодо пошуку умов формування соціального інтелекту здобувачів освіти.

Інформаційно-педагогічна модель досвіду включає три взаємопов'язаних етапи:

Аналітичний етап – вивчення рівня задоволеності педагогів життєдіяльністю в закладі освіти та узагальнення наукової основи досвіду.

Моделювання діяльності – узагальнення результатів аналізу теоретичної бази щодо поняття сприятливого соціально-психологічного клімату в закладі освіти та умов формування соціального інтелекту здобувачів освіти, що включають такі компоненти:

- когнітивний (наукові психологічні знання про людину і соціальну взаємодію людей, уявлення про свій внутрішній психічний світ і індивідуальні особливості);

- рефлексивно-перцептивний (спостережливість, психологічна проникливість, вміння адекватно сприймати себе та інших, прогностичні здібності, здібності до ідентифікації);
- афективний (емпатія, емоційна стабільність, чуйність, доброзичливість, почуття гумору);
- вольовий (самоконтроль, наполегливість, надійність);
- комунікативний (уміння спілкуватися з людьми, адекватно сприймати і передавати інформацію, мовна культура);
- регулятивний (адаптивність, володіння собою, сумлінність);
- підсистема досвіду соціальної взаємодії (установки і стереотипи культурної поведінки, навички соціальної взаємодії, соціальна активність, ввічливість, інтелігентність);
- ціннісно-смысловий (соціальні норми, цінності, толерантність, порядність, справедливість, відповідальність, самоповага).

Апробація та узагальнення - реалізація діяльності у таких основних аспектах:

- корекційно-регулюючий компонент – доведення керівником закладу освіти мети і завдання до колективу та кожного виконавця;
- комунікативний компонент – налагодження сприятливих з точки зору мети управління міжособистісних стосунків і спілкування;
- мотиваційний компонент – сприятливий клімат як додаткове джерело позитивної мотивації до професійної діяльності;
- організаційна та методична робота з учасниками освітнього процесу, використання науково-методичних заходів (семінарів, тренінгів тощо) та психологічного консультування (групові заняття із здобувачами освіти, педагогами, батьками) щодо створення сприятливого соціально-психологічного клімату в закладі освіти;
- контролююча та порівняльно-оцінювальна діяльність педагогічних працівників і закладу в цілому.

3. Результативність та ефективність досвіду

Соціально-психологічний клімат в КЗ «Дніпрорудненська гімназія «Софія» - загальноосвітня школа I-III ступенів № 1» Дніпрорудненської міської ради Василівського району Запорізької області – багатогранне явище, яке має різноманітні вияви та показники.

Важливим фактором мікросередовища, що відіграє вирішальну роль у формуванні психологічного клімату в колективі є психологічна культура і стиль управління керівника закладу освіти. Рівень взаєморозуміння людей, атмосфера партнерства та взаємодопомоги, чітка організація праці – істотні соціально-психологічні фактори, які сприяють або заважають продуктивній та якісній діяльності гімназії. Важливим чинником створення позитивного соціально-психологічного клімату виступає вмiле керівництво закладом. Притула Світлана Олександрівна як керівник закладу освіти робить все для згуртування колективу, знаходить спільну мову з підлеглими та цікавиться їхніми проблемами, використовує форми і методи для створення особливої

атмосфери задоволення педагогічною працею, і, крім того, справедливо оцінює результати роботи підлеглих, що у подальшому мотивує та сприяє творчому розвитку, підвищенню професійної майстерності вчителів, готовності до плідної співпраці.

Наступним показником сприятливого соціально-психологічного клімату в закладі є – «ставлення членів колективу до загальної справи», який виявлено в ході дослідження щодо вивчення задоволеності педагогів життєдіяльністю в закладі освіти. Підтвердженням цьому є думки педагогів:

1. У колективі панує творчий, діловий настрій. Між працівниками закладу життєрадісні взаємини, бадьоре спілкування.

2. Свої відносини колеги будують на принципах взаємодопомоги, доброзичливості, співпраці. Члени колективу із зацікавленістю беруть участь у спільних справах, проводять разом вільний час.

3. Між керівником закладу освіти та підлеглими хороші взаємовідношення. Підтримуються такі негласні норми, як допомога новачкам, шанобливе та справедливе ставлення до всіх членів колективу.

6. Я відчуваю доброзичливе ставлення до себе з боку керівництва школи

38 ответов

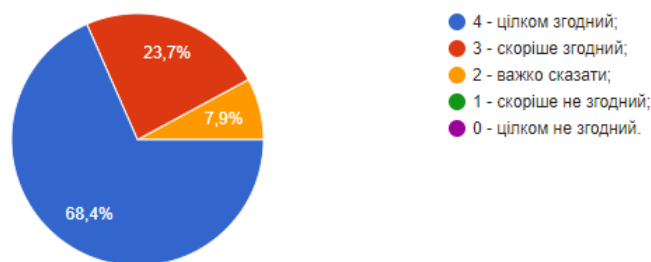


Рис. 2. Доброзичливе ставлення керівництва

4. Вільне, толерантне висловлювання думок щодо справ колективу чи поведінки окремих осіб.

5. Вчителі нашого закладу активні, сповнені енергії, відгукуються на прохання колег, проявляється взаємодопомога та підтримка, готовність прийти на допомогу при необхідності.

6. Вчителі є патріотами свого закладу освіти, відмовляються переводитися в інші структури чи організації, тож, практично відсутня плинність кадрів.

7. Переважає емоційне єднання колективу, відбувається згуртування у важкі для колективу часи.

Важливим показником, що впливає на психологічний клімат, є рівень психологічної сумісності членів колективу, зокрема, таких їхніх психологічних характеристик, як соціально-професійні потреби, особливості темпераменту та характеру, рівень професійно-педагогічної підготовки та майстерності, а також вікових і статевих показників.

Колектив педагогів закладу освіти збалансовано за віковими показниками та рівнем професійної підготовки. Згуртованість, здоровий

соціально-психологічний клімат дозволяє реалізуватися різновіковим педагогічним працівникам. Досвідчені, старші за віком педагоги працюють поряд з молодими, амбітними колегами. Різні смаки та інтереси, педагогічні та фахові погляди не заважають працювати пліч опліч.

Серед вчителів є люди з різними типами нервової системи, темпераменту та характеру, але сприятливий соціально-психологічний клімат сприяє міжособистісним безконфліктним контактам, у працівників переважає відчуття задоволеності, позитивного ставлення до себе. Так, зокрема, зазначається, що у 73,7% опитаних педагогів склалися неконфліктні відносини з колегами.



Рис. 3. Неконфліктні відносини

На емоційному житті позитивно позначається збалансованість за статевим складом. Наявність в колективі чоловіків (10%) і жінок унеможливорює створення нестабільних, напружених ситуацій.

Необхідною умовою, яка дає можливість формувати сприятливий психологічний клімат, є формування психологічної культури працівників закладу освіти: оволодіння навичками ділового спілкування, запобігання та розв'язання конфліктів, формування у членів колективу емпатії (як уміння відчувати стан іншої людини і співпереживати з нею) в повсякденному житті та у стресових ситуаціях. Реалізація даного напрямку діяльності здійснюється спільно з практичним психологом закладу освіти. Як комунікувати з батьками у випадку виникнення подібних проблем, як порозумітися з учнями – ці питання опрацьовуються у форматі «психолог – вчитель», «психолог – група вчителів», «психолог – учні», психолого-педагогічних семінарів. Як правило, учасники освітнього процесу вирішують дані проблеми позитивно, про що свідчать результати задоволеності станом комфорту в середовищі учнів у 71,1% опитаних педагогів.

7. Я комфортно почуваю себе в середовищі учнів

38 ответов

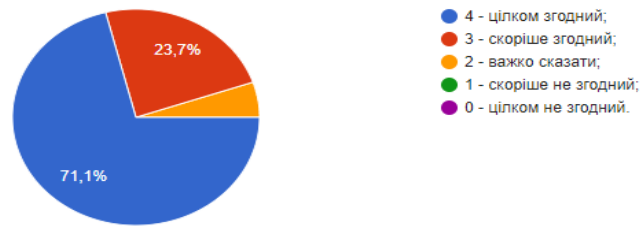


Рис. 4. Комфортне середовище серед учнів

Одним з ключових аспектів підтримки сприятливого соціально-психологічного клімату є активна співпраця, взаємодія між вчителями і батьками, що дає особливе відчуття єдності, точку опори і можливість батькам проявити себе. За результатами опитування щодо взаєморозуміння в контактах з батьками учнів встановлено, що 57,9% опитаних педагогів закладу освіти задоволені такими контактами.

8. У більшості випадків я знаходжу взаєморозуміння в контактах з батьками учнів.

38 ответов

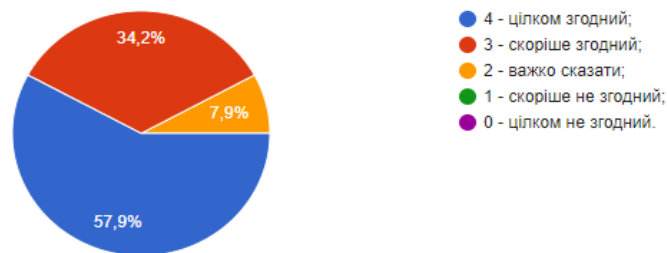


Рис. 5. Взаєморозуміння з батьками

Як свідчать результати дослідження, сприятливий соціально-психологічний мікроклімат у колективі відчуває переважна більшість педагогічних працівників, але в колективі наявні незначні дестабілізуючі фактори, що негативно впливають на психологічну атмосферу колективу й породжують певні загрози для його успішного функціонування. Про це свідчать результати відповідей частки респондентів.

Графічне зображення отриманих результатів, які представлено на рисунку 2., показує, що 7,9 % респондентів важко сказати про доброзичливе ставлення до них з боку керівництва, проте 92,1 % респондентів відчувають доброзичливе ставлення.

92,1% досліджуваних не мають конфліктів з колегами, однак 7,9 % показали, що конфліктні ситуації є. Зазвичай такі члени колективу байдуже ставляться один до одного й до колективу в цілому.

Результати дослідження свідчать, що 94,8% респондентів комфортно себе почуває серед учнів, інші 5,2 % утруднюються у визначенні.

У більшості випадків (92,1 %) педагоги знаходять взаєморозуміння в контактах з батьками, 7,9 % - мають сумніви і їм важко сказати, що це так.

Визначення умов, що позитивно і негативно впливають на ефективність і результативність

У вирішенні цього завдання важливе значення має реалізація гуманістичного підходу до управлінської та професійної діяльності.

Сучасне освітнє середовище створює неповторне індивідуалізоване та персоналізоване враження, де у кожного є можливість відшукати себе. Середовище школи – це місце, де зустрічаються та взаємодіють не лише учні, вчителі, працівники закладу та гості, де відбуваються не лише уроки, цікаві зустрічі, свята та концерти, але й лекції та семінари, діють відкриті лабораторії та майстерні у різних галузях науки, мистецтва та технологій тощо.

Під час спостереження за спілкуванням в педагогічному колективі виявлено, що найбільш потерпають від змін в суспільстві та в сучасній освіті люди, яким притаманне консервативне мислення, що заважає їм почувати себе комфортно в освітньому середовищі.

Вчителі початківці, які ще не побудували свій стиль викладання та спілкування, знаходять підтримку у вчителів-наставників та мають можливість розвинути навички комунікації та взаємодії під час засідань клубу «Молодість та перспективи».

Загалом можна сказати, що вчителі гімназії «Софія» володіють однією з найбільш бажаних на сьогодні компетенцій як соціальний інтелект, тобто здатні правильно розуміти поведінку людей та ефективно співпрацюють в одній команді. Ця здатність необхідна для міжособистісної взаємодії і успішної соціальної адаптації.

Прийшло розуміння, що вчитель має бути спеціалістом з людського розвитку, а не просто вчителем-предметником чи вчителем початкових класів, який повинен володіти не тільки знанням предмета, методикою викладання, а й бути режисером і актором, вчителем-митцем, генератором творчих навчальних ідей, активним користувачем та популяризатором інновацій. І, що дуже важливо, – вміти підтримувати належні контакти між учнями, їхніми батьками та колегами, тобто, мати високий соціальний інтелект.

Так, для адміністрації закладу освіти це означає, що вчителі з високим соціальним інтелектом забезпечують в закладі освіти доброзичливу атмосферу, яка позитивно впливає на роботу. Тим самим цей факт підвищує мотивацію учнів до навчання, їхню продуктивність і прихильність. Це дає змогу керівнику закладу освіти ставити перед колективом більш складні професійні завдання та забезпечувати більш інтенсивний пошук шляхів їх досягнення.



Педагогічна просвіта батьків є важливою складовою в роботі класного керівника. Одним із таких кроків залишаються батьківські збори, що сприяють розвитку культури співробітництва. Традиційно в лютому кожного року в закладі проводиться «Форум батьків» (додаток 1). Під час зустрічі розглядаються різні питання, є можливість відкритого спілкування, підвищення психолого-педагогічної просвіти батьків. Крім того, форум завершується інтелектуальним турніром між командою

хлопців та татусів, що сприяє підвищенню батьківського авторитету, мотивації до інтелектуального розвитку дітей.■

■Щорічно оновлюється тематика лекцій і бесід для батьків, із урахуванням завдань виховання, що виникають перед педагогами закладу освіти, особлива увага приділяється процесу адаптації учнів 1, 5, 10 класів (додаток 2).

Важливу роль відіграє діагностика сприятливого соціально-психологічного клімату, його наявного стану.

За допомогою психологічної служби здійснено психодіагностичне обстеження з використанням опитувальника «Аналіз та оцінка соціально-психологічного клімату в колективі» (автор Л. Карамушка). Результати аналізу допомогли виявити рівень сприятливості соціально-психологічного клімату в колективі, а також з'ясувати «бачення» членами колективу «реальних» та «ідеальних» показників клімату свого колективу.

За допомогою методики «Оцінка професійної спрямованості особистості вчителя» визначено основні особистісні спрямування педагогів закладу. Найбільша кількість педагогів (45,5%) належить до типу «організатор», який проявляє такі якості як вимогливість, організованість, сила волі, енергійність тощо.

У 29,3% опитаних педагогів домінуючим стилем є «педагог-комунікатор», який проявляє такі якості як комунікативність, пластичність в спілкуванні, низький рівень конфліктності, здатність до емпатії, намагання налагодити психологічний контакт, виховання власним позитивним прикладом, на заняттях домінує ділове спілкування, намагаються зацікавити весь колектив до роботи.

До типу «Спрямованість на предмет» належить 2,5% опитаних педагогів, для них характерні спостережливість, професійна компетентність, бажання працювати творчо.

До типу «педагог-інтелігент» належить 23,2% опитаних педагогів, у них переважає високий рівень інтелекту, загальної культури та застосовуються всі вище згадані якості в професійній діяльності.

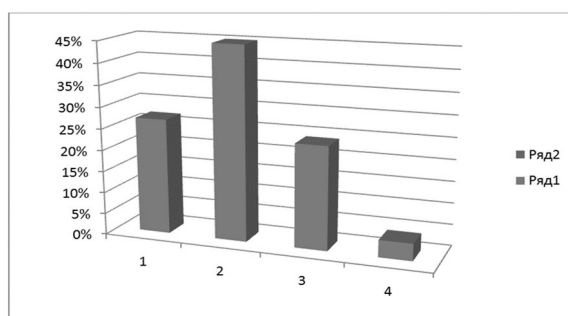


Рис. 6. Оцінка професійної спрямованості особистості вчителя

Отримані результати діагностичної роботи акцентували увагу колективу на розгляді ціннісної сфери, задоволеності базових потреб, а також розумінні різних соціальних взаємодій серед учасників освітнього процесу.

З метою пошуку умов для реалізації послідових змін, спрямованих на професійне удосконалення педагогічних працівників закладу проведено: тематичні засідання педагогічних рад «Творча співпраця учитель-учень на уроках економіки», «Педагогічна техніка – основа успішності учнів в НУШ», «Формування навичок самоврядування, соціальної активності в процесі практичної громадської діяльності школяра», «Соціально-педагогічні

проблеми гуманізації виховання учнів в сучасних умовах» (додатки 3,4); на нарадах при директорові розглянуто питання: «Самоконтроль та самооцінювання учнів на уроках математики як засіб розумового та морального самовдосконалення особистості», «Розвиток критичного мислення під час вивчення курсу фізики», «Інноваційна діяльність за темою «Організаційно-педагогічні та партнерські засади управління розвитком соціального інтелекту учасників освітнього процесу», «Вивчення психологічного клімату, ефективності педагогічного співробітництва вчителів, учнів, батьків у 5-11 класів як передумова розвитку соціального інтелекту учасників освітнього процесу».

Сприяють підвищенню якості науково-методичного та психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу засідання науково-методичної ради, семінар «Соціальний інтелект: поняття, функції, структура» (додаток 5), семінар-практикум «Тимбілдинг як складова успішної реалізації концепції НУШ» (додаток 6), психолого-педагогічні семінари «Психолого-педагогічні механізми й етапи організації успішності освітнього процесу», «Контроль емоцій та стресостійкість як передумова успішного спілкування», «Творчий потенціал і творчі якості педагога: як не вигоріти», «Формування соціальної активності учнів у взаємодії учасників освітнього процесу», «Роль особистості класного керівника у формування комплексу навичок соціальної компетентності як базису життєдіяльності», методична панорама «Методика проведення класних годин, позакласних заходів», методичний диспут-тренінг «Творчість вчителя – це необхідність чи данина моді» тощо.

Продовжено роботу консультпункту «Батьківська світлиця» для батьків, вчителів, вихователів ГПД, класних керівників щодо організації освітньої діяльності.

Для педагогів-початківців запроваджено декади педагогічної майстерності класних керівників, учителів-предметників: «Співпраця на уроках і в позаурочний час як умова самореалізації суб'єктів освітнього процесу», «Формування навичок соціальної активності учнів у процесі практичної діяльності», «Здійснення соціалізації особистості у процесі навчання іноземних мов» (додаток 8), що дає змогу працівникам-початківцям бачити свою професійну перспективу, а висококваліфікованим – відчувати повагу молодих, сукупно сприяючи підвищенню задоволеності з обох сторін та можливості самооцінювання.

Організовано та проведено інструктивно-методичні заходи з проблем реалізації експериментальної діяльності: «Презентаційні меседжі: «Формування соціальної компетентності у школярів в умовах групи продовженого дня», «Медіасоціалізація, або соціалізація з медіа замість соціалізації з дорослими», «Актуальність успішної соціалізації дитини в колективі однолітків на сучасному етапі», «Формування національно-соціальних компетентностей на уроках української мови та літератури», «Здійснення соціалізації особистості в процесі вивчення іноземних мов», «Кейси роботи з формування соціальної компетентності «Креативна павутина», тренінг-гра «Добрий почин до успіху веде» (додаток 7),

«Технології соціальної згуртованості суб'єктів освітнього процесу», воркшопи «Професійна етика педагога НУШ», «Технології соціальної згуртованості суб'єктів освітнього процесу», засідання МК класних керівників «Вісім занять для дружнього учнівського колективу (формуємо соціально-комунікативну компетентність).

За результатами лекторію-практикуму «Формування емоційного інтелекту як необхідної компетенції на шляху соціалізації дитини» педагогами закладу отримано напрацювання щодо складових емоційного інтелекту, досліджено показники емоційної сфери:

1. Вміння визначати свої і чужі емоції, знаходити відмінності між ними подано у рисунках 7,8.

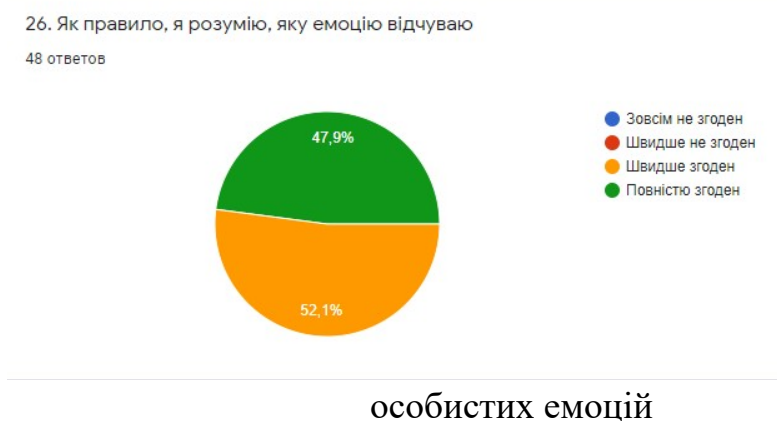


Рис. 7.
Розуміння



Рис. 8. Розуміння емоційного стану людей

2. Вміння задіяти весь потенціал емоцій для вирішення конкретних завдань.
3. Здатність усвідомлювати кожну емоцію і розуміти, як вона виникає.
4. Вміння контролювати свої емоції і керувати ними, практично відпрацьовували вправи, які можна запропоновувати учням під час освітнього процесу (додаток 9).

З метою опанування практичних знань для роботи з ситуацією булінгу (цькування) в закладі освіти проводяться тренінгові заняття для вчителів щодо розпізнавання ситуації булінгу (цькування), конфлікту від булінгу та вчасного і правильного реагування на їх прояви в освітньому середовищі (додаток 10).

Значна увага приділяється запровадженню ефективних методів стимулювання педагогічного колективу. Зокрема, адміністрація закладу освіти забезпечує свободу у виборі форм і методів освітньої діяльності; підтримує

ініціативи педагогів щодо використання інноваційних форм і методів навчання; ініціює проведення майстер-класів педагогічної майстерності під час предметних тижнів; стимулює участь вчителів у конкурсах та проектах. Важливою складовою створення сприятливих соціально-психологічних умов у колективі є організація та проведення заходів спрямованих на збільшення згуртованості колективу: корпоративні свята, спільне навчання (тренінги, курси), формування традицій.

Всі перелічені заходи позитивно впливають на розвиток атмосфери взаєморозуміння, психологічного клімату, соціального інтелекту.

Як правило, вчителі з високим соціальним інтелектом бувають успішними комунікаторами. Їм властиві контактність, тактовність, відкритість, доброзичливість і сердечність, прагнення до психологічної близькості в спілкуванні. Спостерігається, що діти зацікавлюються такими вчителями, шукають зустрічей з ними поза уроками. Для вчителя така проява зацікавленості з боку учнів стає причиною збільшення інтересу до пізнання себе й розвинення здібності до рефлексії. Розуміння того, що дитина може брати з нього приклад, стає поштовхом для реалізації організаторських здібностей, віднаходження дієвих педагогічних моделей спілкування.

При цьому підкреслимо, що сам по собі рівень розвитку соціального інтелекту ще не є гарантією продуктивності соціальної поведінки.

Таким чином, вихідним моментом і необхідною умовою досягнення життєвого та професійного успіху сучасного вчителя є здатність розумно проявляти і керувати власними емоціями, якими супроводжується будь-яка життєва ситуація, міжособистісне спілкування, бути відкритим до інших, розуміючи їхній емоційний стан і вмючи його спрямувати на позитивне вирішення проблеми. Це відображено на рисунку 9.



Рис. 9. Вміння покращити настрої оточуючих

Створення сприятливого соціально-психологічного клімату для здобувачів освіти в закладі є важливим компонентом педагогічної діяльності всіх вчителів, зокрема класного керівника, оскільки психологічно здорові, творчі, впевнені у своїх силах люди становлять особливу цінність для сучасного суспільства. Крім того буде вирішена частина психологічних проблем учнів, тому що в дружньому колективі знижується тривожність, підвищується мотивація, загальний емоційний фон, настроїв учнів.

Головними «диригентами» є класні керівники, які в першу чергу створюють необхідні умови для відчуття комфорту та захищеності своїх вихованців. Серед основних класні керівники визначили наступні умови комфорту:

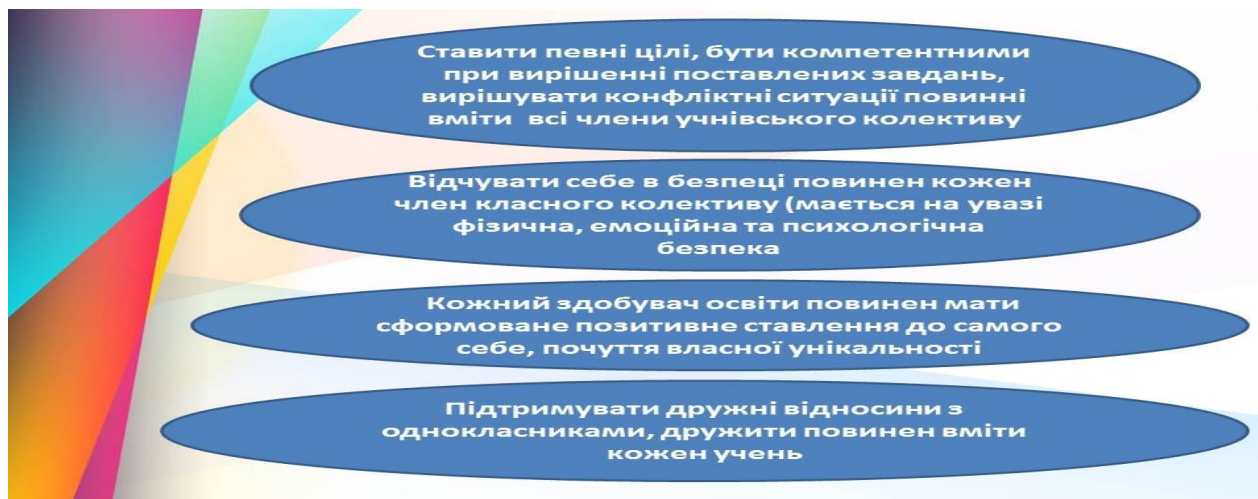


Рис. 10. Основні умови відчуття комфорту

Під час проведення психолого-педагогічного семінару з теми «Роль особистості класного керівника у формування комплексу навичок соціальної компетентності як базису життєдіяльності» класними керівниками напрацьовано характеристики сприятливого і несприятливого психологічного клімату в класі (Рис. 11,12).

Характеристика сприятливого психологічного клімату в класі

1. У класі переважає життєрадісний тон взаємин між учнями; відносини будуються на принципах співпраці, взаємодопомоги, доброзичливості; в класі присутня атмосфера співтворчості; у відносинах переважають схвалення і підтримка, критика на адресу однокласників висловлюється з добрими побажаннями.
2. Існують норми справедливого і шанобливого ставлення до всіх членів учнівського колективу.
3. У класі високо цінують такі риси особистості як відповідальність, чесність, працьовитість і безкорисливість.
4. Учні класу активні, виконують корисну для всіх справу і домагаються високих показників у навчальній та дозвільної діяльності.
5. Успіхи чи невдачі окремих учнів класу викликають загальне співпереживання або радість.
6. Угрупування всередині класу відсутні.

Рис. 11. Характеристика сприятливого психологічного клімату в класі

Характеристика несприятливого психологічного клімату класу:

1. У класі переважає пригнічений настрій; учні часто конфліктують між собою; проявляють агресію по відношенню до однокласників; кожен вважає свою точку зору головною і нетерпимий до думки інших.
2. У класі відсутні норми справедливості і рівності у взаєминах.
3. Відсутні такі риси особистості, як відповідальність, чесність, працьовитість, безкорисливість.
4. Члени колективу інертні, пасивні, деякі прагнуть відокремитися від інших, клас неможливо підняти на спільну справу.
5. Успіхи чи невдачі одного залишають байдужими інших членів колективу.
6. У певних ситуаціях виникають, сварки, взаємні звинувачення.

Рис. 12. Характеристика несприятливого психологічного клімату класу

Це дає змогу класним керівникам проаналізувати стан у класних колективах і планувати виховну роботу в класі з урахуванням проблемних питань.

Виходячи з того, що у кожному класі складаються мікрогрупи з 3-7 осіб, які об'єднані спільними симпатіями, інтересами, діловими взаєминами, класні керівники уміло спрямовують вузькогрупові інтереси на загальну користь, що сприяє формуванню цілісного первинного колективу (**додаток 11**).

На першій стадії класний керівник сприяє розвитку авторитету тих мікрогруп, які мають найбільш змістовні інтереси і потреби, організовує діяльність, розраховану на виявлення найбільш розвинених у морально-інтелектуальному плані здобувачів освіти. Далі до офіційного активу обираються ті учні, які здатні позитивно впливати на клас. Велике значення має робота щодо згуртування загально гімназійного колективу, взаємин між учнями різного віку. З цією метою організовано проведення загальних заходів і свят, трудових справ, турніри, олімпіади до участі у яких залучаються учні паралельних класів, будуються вертикальні зв'язки між учнями, зміцнюються традиції закладу.

У закладі освіти створено учнівське самоврядування «Лідер» (**додаток 12**), діяльність якого здійснюється за принципом різновіковості. Основну організаторську функцію виконують учні старших класів, що піклуються про молодших, виконуючи ролі наставників, таким чином молодші мають приклад для наслідування і предмет для поваги.

Соціально-психологічний клімат може формуватися та регулюватися на різних етапах та різних видах діяльності. Варто зазначити, що основне завдання вчителів та управління освітнім процесом полягає у створенні умов, що стимулюють розвиток сприятливої психологічної атмосфери в учнівських колективах, що в свою чергу відображається на розвитку та рівні навчальних досягнень здобувачів освіти.

Для підвищення мотивації навчальної діяльності, появи інтересу до окремих предметів чи закладу освіти в цілому вчителі застосовують нестандартні прийоми педагогічної роботи як-то: проведення уроків-розслідування, уроків-екскурсій, уроків-брейн-рингів (**додаток 13**), інтегрованих уроків (**додаток 14**), дослідницьких уроків (**додаток 15**), уроків-квестів (**додаток 16**) тощо.

Вплив оточуючого середовища на учнів інколи буває сильнішим за організовані педагогом заходи, тому роботу класного керівника, вчителів-предметників не можна розглядати за старими алгоритмами, тому здійснено нові кроки до оновлення виховної роботи в закладі освіти в цілому.

Проілюструвати наведене вище можуть такі приклади (**додатки 17, 18**).

З метою створення морально-безпечного освітнього простору, формування позитивного мікроклімату та толерантної міжособистісної взаємодії, розвитку соціальних навичок, формування навичок дружніх стосунків проводяться щоденні ранкові зустрічі в 1-4 класах, години

спілкування «Культура спілкування сучасної молоді. Яка вона?», конференції з правознавства «Проблеми захисту людини», анкетування «Еталон поведінки мого однолітка», дискусії «Як вирішити конфліктні ситуації», просвітницькі тренінги «Як долати агресивність», «Моя життєва позиція», «Шляхи протидії торгівлі людьми», «Як навчити дітей безпеці в Інтернеті», рольові ігри «Сходинки відповідальності», «Лист другу, який захворів». Значний вплив на формування у здобувачів освіти відповідального ставлення до особистої поведінки мали організовані та проведені самими учнями заходи: «Обов'язки і права дитини», «Я маю право – я зобов'язаний», «Підліткова злочинність», конкурс відеороликів «Життя без насильства» (додаток 19), засідання дискусійного клубу старшокласників «Як довіряти й бути вдячним». Дієвим методом створення позитивного шкільного клімату та сприяння його покращенню є активна комунікація здобувачів освіти з психологом закладу освіти. Наведемо один з прикладів тренінгового заняття «Розвиток комунікативних якостей учнів» (додаток 20).

В рамках проведення щорічної акції «16 днів проти насильства» педагогічним працівниками проводяться тренінги, години спілкування, інформаційний дайджест, виставка малюнків, організовано перегляд тематичних відеороликів. Практичним психологом реалізується розвивально-тренінгова програма «Я та інші: розвиток комунікативних компетентностей в учнів старших класів», метою якої є формування в учнів старших класів навичок цілеспрямованого самопізнання та самоаналізу, вміння створювати мобільні групи для побудови ефективної групової взаємодії, оптимізацію спілкування з іншими людьми, розвиток міжособистісної взаємодії, оволодіння механізмами комунікативної компетентності (додаток 21).

Мажорний життєстверджуючий настрій щодня підтримують цікаві ранкові ініціативи, що організовуються педагогами спільно з представниками учнівського самоврядування та активними учнями. В закладі освіти започатковано «Мотиваційний понеділок». «Творчий вівторок», дає можливість всім бажаючим спробувати себе у ролі художника, актора, відправитись в онлайн-екскурсії музеями всього світу.

«Екватор тижня» у середу – день класичної музики. Зранку в холі всіх зустрічає жива інструментальна музика у виконанні здобувачів освіти, а на перервах коридорами розливається велична музика кращих композиторів світу, що покращує пам'ять, позитивно впливає на розумову діяльність, покращує психологічний та емоційний стан – знижує тривожність, стрес, агресію, сприяє розвитку творчих і логічних здібностей (додаток 22).

«Інтелектуальний четвер» - під час ранкової ініціативи учні відповідають на цікаві запитання не тільки для розминки інтелекту, а й для підбору команд для участі у брейн-рингах. Навчальний тиждень закінчується «Читацькою та співочою п'ятницею». Здобувачі освіти читають вірші, переглядають бук-трейлери і співають у караоке. Таким чином читання допомагає дітям впоратись з тривогою та роздратуванням, а спів знімає емоційне навантаження і стрес та дозволяє отримати потужний приплив енергії.

У початковій школі запроваджуються «Танцювальні перерви», що «розфарбовують» буденне шкільне життя учнів, танцюючи діти отримують переваги аеробних фізичних навантажень, а також розвантаження на психологічному та емоційному рівні.

Гурткова робота в гімназії є частиною освітнього процесу. Це один із найефективніших шляхів розвитку інтелектуального, духовного і фізичного розвитку дітей, реалізації їхнього творчого потенціалу і виховання та створення комфортних умов соціальної адаптації до умов реального життя (додаток 23).



Визнаним еталон корпоративної культури та згуртованості членів колективу є популярна соцмережа Facebook, що є ще однією ланкою відкритого спілкування закладу освіти з громадськістю. Позитивна реакція, яка відображається у коментарях та вподобайках підтримує не тільки ситуацію успіху для учнів та вчителів, а й мотивує до нових ініціатив.

Безперечно, можна навести ще чимало прикладів форм і методів роботи щодо створення сприятливого соціально-психологічного клімату в учнівському колективі як умови формування соціального інтелекту здобувачів освіти, але й запропоновані вище доводять, що їх впровадження доцільне та позитивно результативне.

4. Висновки

1. У результаті аналізу філософської, психологічної та педагогічної літератури з'ясовано, що соціально-психологічний клімат – це стійкий психічний стан (настрій) колективу, суб'єктивне утворення, що відображає об'єктивну реальність, якою є життєдіяльність конкретного колективу. Уточнене поняття «соціально-психологічний клімат» розглядаємо як емоційний тон, що супроводжує характер взаємовідносин у колективі, який має емоційний, когнітивний (інтелектуальний) і діяльнісний компоненти.

2. Клімат має складну структуру, основні елементи якої класифіковані за двома критеріями: ставлення членів колективу до загальної справи і один до одного; міра співвідношення в кліматі власне психологічних, соціальних та соціально-психологічних аспектів.

3. Запропоновано інформаційно-педагогічну модель реалізації досвіду, що включає три взаємопов'язаних етапи: аналітичний, моделювання діяльності, апробація та узагальнення.

4. Розроблено методику формування сприятливого соціально-психологічного клімату як умови формування соціального інтелекту здобувачів освіти, що складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: інформаційно-сислового, діагностичного, корекційно-розвивального

(програми дій щодо формування сприятливого соціально-психологічного клімату).

5. Роль соціально-психологічного клімату полягає в тому, то він впливає на результативність діяльності колективу, міжособистісні стосунки його членів, розвиток компетентності, психологічну культуру педагогів, керівника та членів адміністрації закладу освіти.

6. Роль соціально-психологічного клімату у формуванні соціального інтелекту здобувачів освіти полягає у формуванні моральних цінностей, їх розумінні та дотриманні, розвитку навичок самопізнання та міжособистісних відносин, світосприймання, самооцінки та саморегуляції особистості.

7. Сприятливий психологічний клімат – це запорука не тільки гарного психологічного здоров'я учасників освітнього процесу, а й покращення якості освіти в закладі в цілому.

Розроблені рекомендації закладають алгоритм більш повного і якісного виконання заходів щодо створення сприятливого соціально-психологічного клімату як умови формування соціального інтелекту здобувачів освіти:

- постійно відстежувати процеси змін соціально-психологічного клімату, з'ясовувати причини, вирішувати проблемні ситуації для підтримки комфортного середовища;

- впроваджувати ефективні методи оптимізації соціально-психологічного клімату в колективі: проводити тренінгові заняття формату «батьки-учні-вчителі», «батьки-діти», «вчителі-учні» для згуртованості колективу закладу, налагодження дружньої взаємодії тощо;

- моделювати ситуації і методи, що дозволяють стимулювати та розвивати соціальний інтелект здобувачів освіти: «вибір рішення», «співучасть і залучення» тощо;

- створювати психологічно-сприятливе освітнє середовище закладу освіти;

- надавати учасникам освітнього процесу психолого-педагогічну допомогу та підтримку щодо мотивів діяльності і результатів взаємодії;

- стимулювати пізнавальну активність та ініціативну поведінку під час всіх занять з метою виховання стійкої мотивації до соціального пізнання;

- з метою засвоєння м'яких навичок застосовувати консультування, тренінги, тематичні (профілактичні) програми, наставництво, коучинг тощо.

Рекомендації щодо застосування в масовій практиці

Матеріали досвіду можуть бути використано педагогами закладів загальної середньої освіти, працівниками психологічних служб закладів освіти, органів у сфері освіти міських, сільських, селищних рад як інноваційної діяльності закладу освіти на обласному рівні.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Безпечна і дружна до дитини школа в контексті реформи НУШ - URL:https://www.unicef.org/ukraine/media/3646/file/safe_school_in_NUS.pdf
2. Варецька О. В. Розвиток соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти : монографія / О.В. Варецька. Запоріжжя: Кругозір. 2015. 532с.
3. Гриневич Л. Нова українська школа – старт реформи, участь громад [Електронний ресурс]: Всеукраїнська серпнева конференція «Нова українська школа – старт реформи, участь громад», 21 серпня 2018р., Київ / М-во освіти і науки України / Л. Гриневич // Презентація від 21 вересня 2018 року – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>, вільний. – (дата звернення: 21.08.2018). – Назва з екрана.
4. Карамушка Л.М. Психологія управління: навч. посіб. К.: Міленіум. 2003. 344с.
5. Коломінський Н. Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект. К.: МАУП, 2003. 127с. С.89-127.
6. Комфортна школа: створюємо сприятливий психологічний клімат URL:<https://naurok.com.ua/post/komfortna-shkola-stvoryuemo-spriyatliviy-psihologichnij-klimat>
7. Котляревська О.О. Формування сприятливого психологічного клімату в учнівському колективі URL:<https://pandia.ru/text/80/084/50039.php>
8. Куницына В.Н. Межличностное общение. Уч. для вузов / В.Н. Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погольша. – СПб. : изд-во «Питер», 2001. 544 с.
9. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 05.09.2017 № 2145-УІІІ. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/stru>, вільний. – (дата звернення: 26.04.2019). – Назва з екрана.
10. Редько С.І. До проблеми спрямованості соціально-психологічного клімату у педагогічному колективі. - URL:<https://shag.com.ua/si-redeko-do-problemi-spryamovanosti-socialeno-psihologichnogo.html>
11. Руда Н. Соціальний інтелект у структурі інтелекту / Проблеми сучасної психології. 2013. Випуск 21. С.621-629.
12. Створення сприятливого мікроклімату в колективі URL:<https://vseosvita.ua/library/kursova-robota-z-psihologii-na-temu-stvorennja-spriyatlivogo-mikroklimatu-v-kolektivih-386981.html>
13. Технології роботи організаційних психологів: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / За наук. ред. Л.М. Карамушки. К.: Фірма «ІНКОС». 2005. 366с.
14. Шакуров Р.Х. Социально-психологические проблемы руководства педагогическим коллективом. М.: Педагогика, 1982. 208с.
15. Шепель В.М. Управленческая психология. М., 1986. 248 с.

Додаток 1

«Форум батьків»

Валентина Мовчан, соціальний педагог

Мета заходу: підвищення авторитету батька. Цей захід має популярність, бо є можливість відкритого спілкування, підвищення психолого-педагогічної просвіти з боку батьків.

<https://www.youtube.com/watch?v=fcjfgj0ImLU>



Додаток 2

Адаптація учнів 5 класів

Олена Полянська, класний керівник 5 класу

Перехід учнів з початкової школи до середньої викликає зростання стресового навантаження як на самих учнів, так і на їхніх батьків.

Це пов'язане з появою нового класного керівника, нових учителів, предметів, кабінетною системою навчання та ще й збігається з віковими змінами – вступом дитини в підлітковий вік. Учневі доводиться вирішувати ряд проблем психологічного та організаційного характеру.



Додаток 3,4

Засідання педагогічної ради

«Соціально-педагогічні проблеми гуманізації виховання учнів в сучасних умовах»

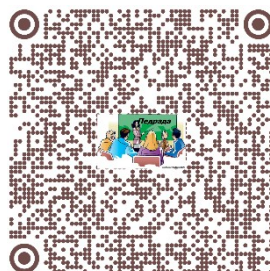
Тетяна Бачурська, заступник директора

В. Сухомлинський зазначав «Творчий вчитель, не той, хто відповідно досвідчений, добре знає свій предмет. Цього мало. Учительська професія – це людинознавство, «постійне проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється». Однією з найважливіших особливостей творчості вчителя є те, що об'єкт його праці – дитина – повсякчас змінюється,

завжди новий, сьогодні не той, що вчора. Від його уміння, майстерності, мудрості залежить її життя, здоров'я, розум, характер, зрештою, її щастя.

Використані джерела:

- 1) http://www.nzburiivka-zosh2.ks.sch.in.ua/zhittya_shkoli/metodichna_skarbnichka/gumanizaciya_zagaljnoosvitnih_navchaljnih_zakladiv_transformaciya_skladovih_pedagogichnoi_sistemi/?pvi=no
- 2) <http://litmisto.org.ua/?p=8741>
- 3) <https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/download/3889/3456/>
- 4) <http://studcon.org/vyhovannya-molodshyh-shkolyariv-na-zasadah-myru-ta-zlagody-v-suspilstvi>
- 5) <https://studfile.net/preview/6310033/>



Додаток 5

Семінар «Соціальний інтелект: поняття, функції, структура»

Тетяна Бачурська, заступник директора

Соціальний інтелект – здатність правильно розуміти поведінку людей. Ця здатність необхідна для ефективної міжособистісної взаємодії і успішної соціальної адаптації.

Соціальний інтелект надає можливість розуміти самого себе, забезпечує правильне трактування вчинків людей, їх вербальних і невербальних реакцій, виступає у якості важливої когнітивної складової в структурі комунікативних здатностей особистості.



Додаток 6

Семінар – практикум «Тимбілдинг як складова успішної реалізації концепції «Нова українська школа»

Успіх діяльності кожного закладу освіти забезпечує колектив односторонців. Особливість педагогічної праці полягає в тому, що індивідуальні знання, зусилля й досвід дають ефективний результат лише за умови їх узгодження з діями всього педагогічного колективу.



Таким чином, упровадження тимблдингу в організаціях сфери освіти є ефективним методом активізації діяльності персоналу. Формування команди вчителів – це можливість якісно змінити існуючу систему освіти, вибудувати найбільш продуктивну форму організаційної взаємодії, забезпечити ефективність діяльності й підвищити конкурентоспроможність учнів

Додаток 7

Тренінг - гра «Добрий почин до успіху веде»

*Ніна Бахмут,
керівник методичної комісії початкових класів*

Мета: визначення складових успіху; прагнення до саморозвитку, самовдосконалення; створення власної формули успіху.

Демонстраційні матеріали: плакат «Наша група», плакат «Наші очікування», аркуші у формі «слідів від ніжок», аркуші у формі «камінців-перешкод», аркуші у формі «квіточок», аркуші у формі «джерела».

Матеріальні ресурси: папір А3 – 5 шт., А4 – 15 шт., бейджики – 20 шт., ручки – 5 шт., маркери (різного кольору) – 15 шт., скотч – 1 шт., кольорові кульки, клейкі папірці.

I. Організаційна частина

1. Вправа «Мій зірковий портрет»

Роздаємо кожному учаснику аркуш А4 і пропонуємо створити свій портрет у вигляді зірки, на променях якої коротко написати: ім'я, яке подобається, коли вас ним називають; життєве кредо або вислів, який вам подобається; образ або графічний символ, з яким ви себе асоціюєте, тобто стисло написати або зобразити те, що вас характеризує.

Далі пропонуємо кожному презентувати свій зірковий портрет. Після цього учасники прикріплюють свої зірки на плакат «Наша група».

2. Оголошення теми та мети заняття

Думаю багато хто з вас ставить собі запитання, як досягти успіху? Що таке успіх? Ми не завжди знаходимо відповіді. Чому? Напевно, тому, що успіх – для кожного щось своє. Від народження нас програмують на якийсь певний успіх: будь слухняним, добре вчися, закінчи школу з медаллю, вступи до інституту, одружуйся, народи дітей, отримай добре оплачувану роботу. Тільки чи буде це все успіхом?

Успіх буває різний! У кожної людини він свій! Будь-яка перемога є успіхом незалежно від того, чим ви займаєтесь. Але чи замислювалися ви: що таке успіх саме для вас? Як ставити цілі і добиватися їх? Саме про це і буде наш сьогоднішній тренінг.

3. Повторення правил роботи групи

4. Вправа «Очікування»



Додаток 8

Здійснення соціалізації особистості в процесі навчання іноземних мов

Олена Бекетова, учитель іноземної мови

«Освіта, яка не вчить жити успішно в сучасному світі, не має ніякої цінності. Кожен із нас приходить у життя з природженою здатністю жити щасливо й успішно. А ми повинні збагатити цю здатність знаннями і навичками, які допомогли б нам її реалізувати якомога ефективніше». Р.Т. Кіосакі



Додаток 9

Лекторій-практикум «Формування емоційного інтелекту як необхідної компетенції на шляху соціалізації дитини»

Рената Сіра, педагог-організатор

Засвоївши навички опанування емоціями, людина стає здатною до прийняття конструктивних рішень, контролю над імпульсивними почуттями та поведінкою, може виявляти ініціативу, дотримуватися зобов'язань та швидко адаптуватися до обставин.



Додаток 10

Тренінгові заняття для вчителів «Протидія булінгу»

Оксана Голобокова, практичний психолог

Для того, щоб не ототожнювати поняття «булінг» і «конфлікт» необхідно диференціювати їх та вміти правильно реагувати на них. Дуже важливо не помилитися, бо грамотне вирішення конфлікту допоможе учням формувати необхідні соціальні навички, то булінг їх травмує, руйнує психіку і можуть бути дуже серйозні наслідки. Конфлікт в учнівському колективі це нормальна частина динаміки групи, цькування – жорстока патологія. Уміти

відрізнати конфлікт від булінгу мають не лише вчителі, а й учні. Досить часто спостерігачі булінгу виправдовують своє невтручання тим, що вважали це конфліктом або невинними жартами. Сьогодні, ми попрацюємо з ситуаціями які допоможуть розібратися, що це: булінг чи конфлікт, хто вчиняє булінг, хто потерпає від цього, які наслідки можуть бути. Розробимо необхідні рекомендації та поради для правильного реагування та роботи з учнями.

Пропоную для початку попрацювати в групах та виділити ознаки конфліктних ситуацій і булінгу. Перша група працює з конфліктом, друга з цькуванням.

Ознаки конфліктних ситуацій

Коли виникає конфлікт, кожна його сторона має баланс сили (відносна рівність фізичних сил) чи влади у стосунках (немає домінування, кожна сторона здатна однаково впливати на процес конфлікту).

1. Емоційна реакція обох сторін на конфлікт схожа.
2. Часто сторони конфлікту відчувають докори сумління
3. Діти скоріше за все помиряться.
4. Конфлікти в учнівському середовищі невід'ємна частина спілкування.
5. Трапляються конфлікти випадково, без злого умислу.
6. У вирішенні конфлікту є різні шляхи вирішення, не відбувається залякування.
7. Кожна сторона має можливість відстояти свою думку.

Ознаки булінгу (цькування)

1. Булер обирає жертву, сторони розділені не рівномірно: булер домінує. Сили нерівні.

2. Ворожнеча відбувається постійно.
3. Насилля сплановане, дія цілеспрямована та повторювана.
4. Дії булера навмисні та свідомі.
5. Дії можуть нести загрозу для здоров'я.
6. Жертва пригнічена, булер задоволений.
7. Булер прагне зробити жертві боляче, залякати, принизити, образити, переслідувати, погрожувати.
8. Підпорядковується поведінка жертви, підвищується тривожність, знижується самооцінка, соціальна ізоляція.
9. Агресор не відчуває докорів сумління за свою поведінку, звинувачує інших у власних діях.

10. Булер прагне підвищити самооцінку за рахунок жертви.

11. Агресор не додає зусиль для вирішення проблеми.

12. Форми булінгу:

- фізичний,
- психологічний,
- економічний,
- сексуальне насильство
- кібербулінг.

13. Від булінгу часто страждають люди з інвалідністю та з різними особливостями

14. Менше потерпають від булінгу групи учнів, що об'єднані за інтересами, а не формально.

Тепер, коли ми розуміємо як різняться ознаки цих понять пропонуємо розглянути різні ситуації, опрацювати та дати визначення і рекомендації їх вирішення.

Ситуації:

1. Іван конфліктує з вчителями і однокласниками, грубіянить, свариться. Учні не беруть його в свою компанію. Іван майже завжди засмучений, стривожений, щось приховує. Після уроків до нього підходять старшокласники і вимагають гроші, яких він не має. Часто вони штурхають його та погрожують.

2. Світлана, спокійна, не смілива дівчинка. На перервах часто просто сидить за партою, не виходить з класу і не спілкується з однолітками. Причина такої поведінки кепкування дівчат з її окулярів та брекетів. Дома дівчинку підтримують люблячі батьки, але ж їх у школі не має.

3. Андрій з сім'ї, де не приділяють необхідної уваги дітям. Одягнений не завжди охайно, не пострижений. За характером замкнений, мовчазний. Класна керівничка вирішила змінити місця учнів за партами у другій чверті. Однокласниця відмовилась сідати з Андрієм.

4. Дві подружки спілкувались на перерві, біля вікна. До них підійшла третя однокласниця. Подружки замовкли і відійшли до іншого вікна. Дівчинка образилась і покаржилась вчительці.

5. Учні готувалися до святкування Нового року, крім конкурсів та танців вирішили провести чаювання з цукерками. Для цього потрібні гроші. Двоє учнів відмовились, бо не мають грошей. Однокласники дуже обрались і сказали, щоб вони йшли додому.

Рекомендації для вирішення ситуацій.

1. Не замовчувати.

2. Звертатися до психологічної служби.

3. Працювати і з жертвою, і з булером.

4. Пропонувати різні шляхи вирішення конфліктних ситуацій.

5. При необхідності залучати до вирішення конфліктів батьків учнів.

6. Проводити роботу щодо профілактику булінгу.



УВАГА! Булінг ніколи не припиняється сам по собі. Потерпілому мають допомогти вчителі, батьки, психолог, поліція та свідки. Неповідомлення про випадки булінгу учасника освітнього процесу є адміністративним

правопорушенням, тому потрібно негайно повідомляти про факти вчинення булінгу правоохоронцям!

Використані джерела:

1. Конфлікт і булінг: де проходить межа? – URL:

<https://osvitanova.com.ua/posts/3503-konflikt-i-bulinh-de-prokhodyt-mezha>

Додаток 11

Роль класного керівника у формуванні позитивного психологічного мікроклімату колективу здобувачів освіти

Олена Староконь, класний керівник

«Школа – це тонкий і чутливий музичний інструмент, який творить мелодію людської гармонії, що впливає на думку кожного вихованця, але творить лише тоді, коли цей інструмент добре налаштований»

В. Сухомлинський

Одним із важливих завдань класного керівника, коли учні переходять із початкової ланки в середню є адаптувати та поєднати в учнівському колективі 20-30 різних особистостей із своїм характером, здібностями та талантами в один дружній колектив, якому буде комфортно протягом дня, семестру, років один з одним, з вчителями у стінах освітнього закладу.

Соціально-психологічний клімат – це якісний бік міжособистісних стосунків, що виявляється у сукупності психологічних умов, які сприяють або перешкоджають продуктивній діяльності колективу та всебічному розвитку особистості в групі. Залежно від особливостей вияву соціально-психологічний клімат виконує в колективі відповідні функції:

- консолідує (полягає у згуртуванні колективу, об'єднанні зусиль для вирішення навчально-виховних завдань);
- стимулює (виявляється в реалізації «емоційних потенціалів колективу» (А. Лутошкін));
- стабілізує (забезпечує стійкість внутрішньокolleктивних відносин, створює необхідні передумови для успішної адаптації нових членів колективу);
- регулює (виявляється в утвердженні норм взаємин, прогресивно-етичного оцінювання поведінки членів колективу).

Коли діти навчалися ще у 4 класі, я, як майбутній класний керівник, написала кожному з них листа «Лист від вашого майбутнього класного керівника», за основу взяла методичку Ш. Амонашвілі, та від кожної дитини отримала зворотній зв'язок, листи де діти ділилися своїм настроєм та переживаннями щодо майбутнього навчання у 5 класі, описували свої таланти та вподобання. Таким чином, як класний керівник, ще до знайомства, до відвідування уроків у цих дітей я вже мала уявлення про кожного і

колектив в цілому. Вже у 5 класі виховні години проводила з елементами тренінгів за методикою авторів С. Акоюн, Т. Акоюн.

Година спілкування 1.

Тема: Знайомство з собою

Мета: познайомитись з учнями, надати їм можливість поринути у власний внутрішній світ, вчити бачити в оточуючих людях позитив, формувати соціальну компетентність засобами ігрового спілкування.

Примітки: діти і класний керівник спілкуються сидячі у колі.

Вправа 1. «Знайомство»

- Кожен з вас зараз представиться за таким планом

- мене звать...
- я люблю... (3 речі)
- я не люблю... (3 речі)

Вправа 2. «Сніжинка»

- У вас в руках серветка. Зараз не задаючи запитань, чітко виконуйте мої розпорядження: відірвіть куточок серветки, згорніть її навпіл, відірвіть ще куточок, знову згорніть навпіл і відірвіть куточок...

- Розгорніть ваші серветки, подивіться які вони всі гарні, і які всі різні. Як і ви всі різні, але кожен гарний по-своєму.

Вправа 3. «Скажіть про мене гарно»

- Зараз ми будемо у кожного з нас знаходити щось добре та гарне, кожен з вас отримав аркуш, на якому обведіть свою долоню і напишіть в середині своє прізвище та ім'я та віддайте свою долоньку сусідам справа, які на пальчиках напишуть ваші якості. Не забуваємо, що про кожного ми думаємо тільки гарно, шукаємо в ньому тільки позитивні якості.

Передаємо аркуш, заповнюємо «пальчики», і так до тих пір поки вам не повернеться ваш аркуш.

Вправа 5. «Рефлексія» Познайомтесь, що про вас думають інші. З чим ви згодні, а з чим ні? Чи цікаво вам побачити себе з іншого боку?

Наприкінці заняття з цих долоньок учні утворили сонце, якому дали назву 5-б, це сонце зайняло чільне місце у класній кімнаті, до якого періодично зверталися коли були конфліктні ситуації, щоб згадати що ми одна шкільна родина.

А от наступна вправа так сподобалася учням, що ми її продовжуємо та кожного року маємо не тільки гарний настрій, а і гарні світлини.

Тема: Я і оточуючі

Мета: виявити лідерів і розкрити систему симпатій-антипатій в групах, формувати соціальну компетентність засобами ігрового спілкування.

Примітки: діти і класний керівник спілкуються активно рухаючись під час гри.

Вправа 1. «Велике сімейне фото»

Пропонується, щоб діти уявили, що всі вони – велика сім'я і потрібно всім разом сфотографуватися для сімейного альбому. Необхідно вибрати «фотографа». Він повинен розташувати всю сім'ю для фотографування.

Сучасні діти потребують різноманітної діяльності, що являється додатковим стимулом в навчанні та позитивно впливає на розвиток стосунків у класі. Щоб виховний захід був ефективним і учні усвідомили його ідеї, важливо відчутти, визначити ступінь їх підготовленості до сприйняття пропонованих їм моральних, правових, естетичних та інших норм, положень, понять.

Якщо вони вже відомі учням, ураховують їх розуміння, погляди на них, щоби внести потрібні корективи.

Зміст виховного заходу має бути доступним для відповідної вікової категорії учнів, сприяти досягненню конкретної мети, нести в собі нову для вихованців інформацію, особливо це стосується традиційних виховних заходів, які проводять щороку (відзначення дня Соборності, Дня вчителя, 8 Березня, Дня вишиванки та ін.). Під час таких заходів важливо щоб учні були не пасивними слухачами, а стали активними учасниками, тому міні-дискусії, інтелектуальні ігри, флешмоби, інтерактивні конкурси, розробка тематичних листівок, зустрічі з письменниками, лікарями, представниками громадських організацій є ефективними формати роботи з класним колективом, де кожен може обрати напрям роботи за своїми здібностями та вподобаннями.

Вкладаючи працю у виховання підростаючого покоління, класний керівник може спостерігати ріст і розвиток дітей, а також відчутти задоволення від цієї праці. Соціально-психологічний клімат формується в колективі поступово, але, одержавши достатню визначеність і виразність, стає відносно самостійним фактором життя колективу і впливає на продуктивність навчання класу й окремих учнів, на самопочуття кожного члена колективу. Здоровий психологічний мікроклімат – основа успішного освітнього процесу.



Використані джерела:

1. Психологічні рекомендації педагогічним працівникам та практичним психологам, з теми: «Формування позитивного психологічного мікроклімату педагогічного колективу» — URL: <http://oblosvita.com/navigaciya/skrynka/psychologiya/4439-formuvannya-pozitivnogo-psixologichnogo-mikroklimatu-pedagogichnogo-kolektivu.html>

Додаток 12



Додаток 13

Урок української літератури Тема. Система образів та моральні цінності у романі Р. Стівенсона «Острів скарбів»

Тетяна Кравченко

учитель української мови та літератури

Мета: узагальнити та закріпити знання, здобуті учнями на попередніх уроках; розвивати навички аналізу художнього тексту та творчі здібності школярів; виховувати високі моральні цінності та любов до творчості Р. Стівенсона.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: ілюстрації до роману, роздатковий матеріал, презентація.

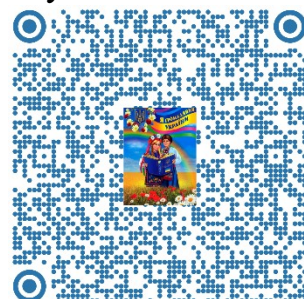


Додаток 14

Розробка інтегрованого уроку української мови та української літератури у 6 класі з теми «Я - громадянин України» («Федько-халамидник у країні прикметників»)

учителі української мови та літератури

Мета: продовжити роботу щодо аналізування програмового твору В. Винниченка «Федько-халамидник», характеристики щедрого на добро головного героя твору як особистості, використовуючи знання з теми «Прикметник» (визначення прикметника; групи прикметників за значенням; ступені порівняння прикметників, повні і короткі форми; прикметники твердої і м'якої груп; творення прикметників); виховувати почуття пошани до української мови та літератури, мистецтва слова, повагу до творчості В. Винниченка; прищеплювати риси патріотизму, доброти, чуйності, мужності,



відповідальності за доручену справу, розвивати критичне мислення; виховувати толерантне ставлення до однокласників, повагу до батьків, інтерес до читання.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: бібліотека творів письменника, дидактичний матеріал (різноманітні завдання), презентація.

Методи і прийоми. Елементи методу розвитку критичного мислення; робота в групах; евристична бесіда.

Дидактичне та технічне забезпечення уроку. Мультимедійна презентація «Федько-Халамидник в країні прикметників»; пам'ятка «Робота в групах»; ілюстрації.

Додаток 15

Інформатика хрестиком за темою «Комп'ютерна графіка»

Юлія Заставська, учитель інформатики

Мета уроку:

навчальна – навчитися орієнтуватися в інтерфейсі вікна, створювати графічні примітиви, змінювати їхні властивості;

розвивальна – розвивати логічне мислення, пам'ять;

виховна – виховувати допитливість, наполегливість, прагнення навчатися впродовж усього життя.

Формування ключових компетентностей:

- *спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами* - уміння створювати інформаційні продукти та грамотно і безпечно комунікувати з використанням сучасних технологій державною (і рідною у разі відмінності) мовою; висловлюватись та спілкуватися на тему сучасних інформаційних технологій з використанням відповідної термінології; надавання переваги використанню програмних засобів та ресурсів з інтерфейсом державною (і рідною у разі відмінності) мовами;

- *спілкування іноземними мовами* – уміти використовувати програмні засоби та ресурси з інтерфейсом іноземними мовами; використовувати програмні засоби для перекладу текстів та тлумачення іноземних слів; оперувати базовою міжнародною ІТ-термінологією;

- *математична компетентність* – використовувати та створювати математичні моделі об'єктів та процесів для розв'язування задач із різних предметних галузей засобами інформаційних технологій;

- *основні компетентності у природничих науках і технологіях* – уміти застосовувати логічне, алгоритмічне, структурне та системне мислення для розв'язування життєвих проблемних ситуацій;

• *уміння вчитися впродовж життя* – уміти організувати свою діяльність з використанням програмних засобів для планування та структурування роботи, а також співпраці з членами соціуму; самостійно опанувати нові технології та засоби діяльності; виявляти допитливість, наполегливість, упевненість, уміти мотивувати себе до навчальної діяльності, долати перешкоди як ключові чинники успіху навчально-пізнавального процесу інформатики;

• *обізнаність та самовираження у сфері культури* – уміти грамотно й логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування та взаємодії у віртуальному просторі; враховувати художньо-естетичну складову при створенні інформаційних продуктів (сайтів, малюнків, текстів тощо).

Тип уроку: STEM-гра, онлайн урок з використанням додатку Google Meet (проведення відеоконференції) або офлайн урок.

Вид уроку: змішаний (за проектною методикою з використанням ІКТ).

Види діяльності: фронтальна, групова, фронтальна, індивідуальна.

Міжпредметні зв'язки: інформатика, історія, географія, матеріалознавство, геометрія, криптографія, дизайн.

Час проведення заняття: 45 хвилин.

Цільова аудиторія: здобувачі та здобувачки освіти 6 класів.

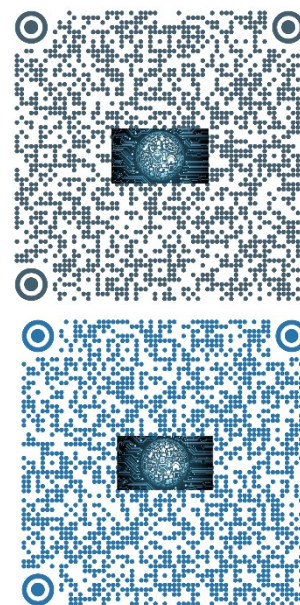
Обладнання: мультимедійне обладнання вчителя та учнів/учениць; додаток Google Meet (інструментальні можливості програми: функція «піднята рука», особисте повідомлення у чаті, спільне використання екрану, демонстрація відео на екрані; демонстрація дошки другою камерою); доступ до мережі Інтернет.

Програмне забезпечення: PowerPoint, Inkscape.

Роздатковий матеріал: картки з зображенням зашифрованих.

Інтернет-ресурси:

- додаток Google Meet
- генератор створення qr-коду <https://quizizz.com/join?class=M054086>
- joinmyquiz.com додаток для опитування
- Google Диск для збереження роздаткових матеріалів
- сервіс для створення унікального текстового орнаменту для вишивки <https://ornament.name/>
- відео <https://m.youtube.com/watch?v=6aidVciKCO>
- дошка для спільної роботи <https://jamboard.google.com>
- <https://inkscape.org/ru/release/inkscape-1.0/>



Додаток 16

Виховний захід
Урок-квест «ЗНАЙ УКРАЇНСЬКЕ!»

учителі української мови та літератури

Соціальний інтелект є одним з найважливіших компонентів життєдіяльності особистості, оскільки дає можливість людині пізнавати саму себе, забезпечує правильне розуміння вчинків оточуючих, їх вербальних і невербальних реакцій.

Соціальний інтелект виступає важливою когнітивною складовою структури комунікативних здібностей особистості. Він допомагає прогнозувати розвиток міжособистісних стосунків, «загострює» інтуїцію, передбачливість, забезпечує психологічну витривалість.

Для того, щоб учні вміли співпрацювати у групі, розуміти та взаємодіяти, відстоювати свою точку зору, вчитися толерантності, у своїй роботі в позакласній діяльності використовуємо методу «квест».

Квест (від англ. quest - пошук, пошуки пригод) - аматорське спортивно-інтелектуальне змагання, основою якого є послідовне виконання заздалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями.

Під час гри команди вирішують логічні завдання, здійснюють пошук, шукають оригінальні рішення і підказки. Після завершення чергового завдання команди переходять до виконання наступного.

Мета квесту: залучити учнів до активної пошукової та дослідницької діяльності з української мови; забезпечити самовираження і саморозвиток кожного учасника квесту; розвивати вміння працювати в команді; виховувати почуття патріотизму.

Місце проведення квесту: приміщення школи: шкільні кабінети

Команди: «7-А», «7-Б», «7-В», «7-Г»

Завдання командам.

Підказка1: Для того, щоб отримати **перше** завдання, необхідно розшифрувати запис і все стане зрозуміло. (Вам допоможе таблиця в якій кожен знак відповідає певній літері українського алфавіту)

О	Δ	□	#	◇	V	•	:	/	\	+
А	Б	В	Г	Ґ	Д	Е	Є	Ж	З	И
-	=	*	()	<	>	;	±	≤	≥
І	Ї	Й	К	Л	М	Н	О	П	Р	С
÷	×	≠	≈	≡	п	∞	⊥	△	Ω	↑
Т	У	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ	Ь	Ю	Я

(ОΔ ->•÷ V□ О V≡ ↑÷△ ÷≤+

Правильна відповідь: кабінет двадцять три.

Підказка 2: Складіть із окремих слів 3 прислів'я, розшифруйте числові позначки – дізнаєтесь, куди вам рухатися далі (перше число номер слова **в утвореному прислів'ї**, друге номер букви у слові)

- 1) діла сила слабіє без (1-1; 2-2; 3-4)
- 2) не тече камінь вода під лежачий (2-1;3-4)
- 3) не вовк, в ліс не втече робота (3-2)
- 4) треба в воду рибу їсти лізти щоб (3-3;4-3)
- 5) то кипить є до коли чого жагота в руках робота (1-1;5-2)

Правильна відповідь: Бібліотека.

Підказка3: Розставте слова в алфавітному порядку:

Їжак, навперед, обвивати, лаба, магніт, велика, майно, яма, садитися, рабівництво, табір, ревізія.

Підказка: Підкресліть передостанню букву в кожному слові. Якщо правильно виконали завдання, прочитаєте місце наступної зупинки

Правильна відповідь: КАБІНЕТ - ВІСІМ.

Завдання в бібліотеці. Пункт «Українознавство»

1. Назвіть український національний герб (Тризуб).
2. Державна мова України (українська).
3. Що в перекладі з давньогрецького означає «Біблія»? (книга).
4. Хто автори гімну України? (Чубинський, Вербицький).
5. Як називають обрядові зимові пісні? (щедрівки, колядки)
6. Автор першого твору нової української літератури (Котляревський)
7. На яке свято вогонь і вода вважаються лікувальними? (Івана Купала).
8. Дерево – символ України (Верба).
9. Яка подія трапилась 24 серпня 1991 року? (Проголошення незалежності)

Підказка: Розшифруйте запис і все стане зрозуміло.

(Вам допоможе таблиця в якій кожен знак відповідає певній літері українського алфавіту) **(OΔ ->•÷ V□ O V≡ ↑÷△ ÷≤+)**

Правильна відповідь: кабінет двадцять три.

Завдання в каб. №23. Пункт «Будуємо слово»

- Термін «Корінь» - спільний для української мови і біології, відірвавши букви цього слова відгадайте загадки та складіть слова на картці.

1. Корінь – як в іменнику «ставлення»,
Префікс – як у дієслові «навчати», а разом – порадник, учитель.
2. Корінь – з підкладки,
Префікс – з обшивки,
Суфікс – із косинки,
Суфікс – як в іменнику «керівник», а все разом – одяг для книжки.
3. Перша частина – займенник другої особи однини, друга частина – назва ноти, разом – розділовий знак.

4. Перша частина – знак для відтворення звуків мови, друга частина – шахова фігура, разом – вид мистецтва, що зображує життя за допомогою слова.
5. Корінь мій стоїть в ціні,
Префікс дай від оклику мені,
Суфікс – від лінійки чи від зірки, Разом – результат я перевірки.
6. Перша частина – дрібна шкідлива комаха, друга частина – одиниця виміру довжини в англomовних країнах, разом – назва великого числа. (Б)
(відповіді. наставник, обкладинка, тире, література, оцінка, мільйон)

Наступна зупинка: кабінет №...(QR-код) - 8каб.

Завдання в каб.25. Пункт «Розумник»

Записати правильно слова:

Трудо/день, людино/день, міні/маркет, шістдесяти/п'яти/мільйонний, хтозна/який, навчально/виховний, військово/полонений, 20/річний, як/най/краще, по/одинці, по/двоє, по/українськи, віч/на/віч, раз/у/раз, с'як/так, з/поміж, все/таки, як/от, дарма/що, ані/чогісінько.

Підказка. З'єднавши виділені букви у правильній послідовності, довідаєтесь, хто вас чекає.

Правильна відповідь: Секретар.

Завдання в каб. 8. Пункт «Іншомовні»

Дібрати українські відповідники до поданих слів:

Опозиція – протиставлення

Лідер – ведучий

Джентльмен – чоловік

Голкіпер – воротар

організатор – засновник

Наступна зупинка: Розгадайте (QR-код) - кабінет 25

Завдання в каб. секретаря. Пункт «Ділове мовлення»

1. Документ, де пояснені причини якихось подій, фактів. (*Пояснювальна записка.*)
2. Документ, який підтверджує передавання й одержання документів, грошей, товарів, матеріальних цінностей від установи чи іншої особи. (*Розписка.*)
3. Документ, який містить прохання або пропозицію однієї чи кількох осіб, адресовану установі або посадовій особі. (*Заява.*)
4. Документ, у якому в офіційній формі висловлено громадську думку про працівника як члена колективу, дано оцінку його ділових і моральних якостей. (*Характеристика.*)

Наступна зупинка: Бібліотека.

Фініш

Команда Іі 2 – БІБЛІОТЕКА

Дайте відповідь (Від англ. буквально - безпечний, надійний) - міцний металевий ящик або ж шафа для зберігання документів і матеріальних цінностей.**(сейф)**

Команда 3 і 4 – КАБІНЕТ №8

Відгадайте загадку: В кабінеті їх 15 (парт). Скарб там, де число парти означає «безкінечність».

Учні знаходять скарб: відкриваємо скриньку (сейф), діти дістають золоті монетки-шоколадки. Вони допоможуть відновити сили після важкої роботи.

Обговорюють завдання. Діляться емоціями.

З гарним настроєм прощаються один з одним.

Використані джерела:

1. <https://naurok.com.ua/kvest-vivchay-i-zn...>
2. <https://docs.google.com/document/d/10wDJ...>
3. <https://lektsii.org/13-67156.html>
4. <https://pandia.ru/text/79/120/89752.php>
5. <https://studfile.net/preview/7577568/>

Додаток 17

Створення сприятливого соціально-психологічного клімату у класі

*Світлана Ажищенко,
з досвіду роботи класного керівника
початкової школи*

Важливим аспектом діяльності педагога є створення сприятливого соціально-психологічного клімату у класі. Найактуальніші завдання виховання найбільш ефективно вирішуються якщо розумно організувати життєдіяльність учнівського колективу. Адже у згуртованому колективі діти набувають досвіду міжособистісної взаємодії, групового співробітництва, соціальної відповідальності.

Здоровий психологічний клімат позитивно позначається на всіх сферах життєдіяльності, підвищує працездатність, посилює активність, упевненість, віру у свої можливості, сили.

Методи формування соціально-психологічного клімату в класі можуть бути різноманітні та обираються вчителем, в більшості випадків, за допомогою методу спостережень за учнями класу.

Першочерговим завданням в нашому класі було формування здорового, психологічного клімату. Кожна дитина у класі має перебувати у стані духовного комфорту: рівноваги, спокою, захищеності. У стані емоційного комфорту дитина характеризується оптимістичним



світосприйняттям, вона вірить у прихильність до неї оточуючих, відкрита для контактів. У формуванні соціально-психологічного клімату в нашому класі використовувалися:

Ігрові вправи

«Зроби мені комплімент»

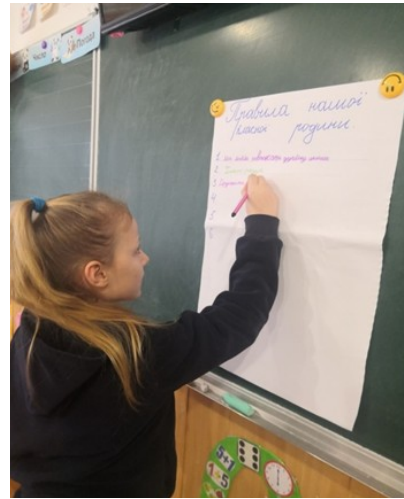
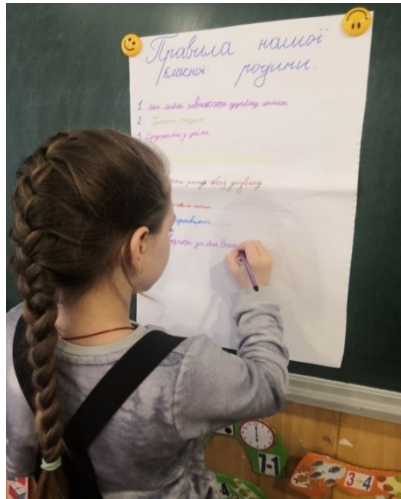
Ставши в коло та взявшись за руки, кожна дитина має зробити тому хто стоїть поруч комплімент. Таким чином, роблячи комплімент, діти вчаться бачити один в одному тільки хороше, прекрасне. А коли чують приємне по відношенню до себе, стають більш впевненими, розкутими.

Гра-тренінг «Довіряю»

Діти стають парами, які в процесі гри постійно змінюються, одна дитина стоїть спиною до іншої, яка в свою чергу має впіймати її під час падіння. Таким чином діти вчаться довіряти та бути відповідальним за здоров'я один одного.



1. Формування загальних традицій та правил класу, які діти складають та записують обговорюючи всім класом .



2.

Години

спілкування що формують поняття «Ми одна родина»
«Я невід’ємна частина моєї класної родини»



3. Створення ситуацій

4. Емоційне включення у життя класу кожної дитини.

Вчитель грає особливу роль у формуванні здорового, позитивного соціально-психологічного клімату в класі. Тому постійна мотивація з боку вчителя, посмішка, активність в кожному виді діяльності на рівні з учнями допомагають залучити до активного життя класу кожну дитину.



Додаток 18

Наталія Тарасова
з досвіду роботи учителя початкової школи,
класного керівника

Згідно з концепціями НУШ, кожен учень повинен отримати в школі не тільки знання та вміння, але ще й навчитися користуватися ними у своєму житті. Навчитися дружити, знайти своє місце у класному колективі. Вчитель допомагає визначитися зі своїми інтересами тобто знайти себе.

Я вважаю, що участь дитини у шкільному житті й допомагає розкритися талантам, відчути себе впевненими у собі, стати цікавим для інших, краще адаптуватися у новому середовищі. На уроках літературного читання діти розповідають вірші, читають тексти й при цьому зразу вчаться це робити виразно. Я спостерігаю за декламацією дітей й бачу, хто такі вправи робить із задоволенням. Цих учнів беру на головні ролі у п'єсах, які ми ставимо до свят у класі.

У першому класі до свята Осені ми поставили п'єсу «Яблука для зайченят». Головні дійові особи були діти, які можуть запам'ятовувати великі тексти та виразно говорити. Але я завжди вважала, що кожна дитина з мого класу обов'язково повинна брати участь у постановці. Тому ті учні, які мали вади мовлення, або сором'язливі читали невеликі вірші самі і в парах. І коли ми готувалися, я не показувала, що вони щось не вміють або їх внесок у свято невеликий. Навпаки, я привчаю дітей до того, що ми разом – це сила. Кожен важливий. Й усі вкладають свої сили у велике діло.

Під час підготовки номерів, дитина вчиться налагоджувати з усіма контакти. З однокласниками, вчителем, батьками. Вони вчаться поступатися, відстоювати свої погляди, власну думку. Через спілкування та спільну діяльність діти набувають соціального досвіду.

У першому класі роздаю вірші або тексти батькам, щоб вони вчили разом вдома. Але кожного дня перевіряю й вчу говорити виразно з вірною інтонацією, з рухами, мімікою. Вчимо в парах та групах.

У другому класі спочатку читаю з дітьми сама, зразу з правильним виразним мовленням і прошу довчити вже з батьками. Іноді записую зразок мовлення та відправляю батькам, щоб дитина вчила так, як в запису. В класі. призначаю відповідальних і вони перевіряють вивчене. А потім читаємо перед класом.

У третьому та четвертому класах діти отримують завдання для вивчення. Але перед цим читають кілька разів уголос і я допомагаю вірно ставити наголос, читати виразно. Учні також допомагають в цьому своїм однокласникам.

На уроках я завжди питаю дітей про їх власну думку. В кінці уроку вони роблять висновки. Я привчаю учнів вміти слухати інших, відстоювати своє рішення, але й поважати думку інших.

Кожен день в школі розпочинається з «ранкової зустрічі». Діти вчаться вітатися різними способами. Цікавитися справами однокласників. Робити один одному комплементи. Різноманітні вправи та ігри, які моделюють шкільні

ситуації допомагають дітям спілкуватися та знаходити шляхи вирішення конфліктів. Наприклад:

- «Казка на новий лад». Діти пригадують знайому казку, але треба розповісти її по іншому - «Щоб було б, якщо...»
- «Весела історія» - Як навчити корову літати?»
- «Про що думає... - Зошит неохайного учня?»
- «Мрія ...чайника»
- Рольові ігри: «В гостях», «Спізвився на урок», «Зустріч старих друзів», «Знайомство».
- Життєві ситуації: «Як вибачитися», «Мій друг обманув вчителя»....
- «Крокодил» - мімікою пояснити задумане слово.
- Веселі конкурси та змагання між групами (командами). Наприклад: «Загадкова осінь», «Абетка правил дорожнього руху», «Ланцюжок загадок про зиму», кросворди, ребуси.
- Вистави лялькового театру. Героїв цих вистав діти роблять своїми руками. Об'єднуються в групи й вивчають або вигадують казки. Коли казка вивчена, артисти показують своїм однокласникам.

Працюючи в команді, діти легше оволодіють особистісними компетентностями.

З часом, я виявила схильність кількох дітей до співу. Порадила батькам звернутися до спеціаліста з вокалу. Після занять співом мої учні стали прикрашати своїми виступами не тільки класні, але й шкільні свята.

На уроках хореографії діти вчать танцювальним рухам. Усі люблять рухатися під музику, але є учні, які це роблять не тільки із задоволенням, але й красиво. Таких дітей я залучаю до виступів у шкільних конкурсах та у виступах на класних святах. А батькам цих дітей я порадила віддати дітей до танцювальних гуртків. І вже у третьому класі маленькі танцюристи самі ставили свої танці з однокласниками.

Крок за кроком, день за днем, у спільній співпраці з батьками, учні нашого класу змінювались і розвивались. Вже багато хто з дітей знайшов чим займатися після школи. У нашому класі є музиканти, спортсмени, танцівники, співаки, читці, художники. Діти стали впевненіші в собі. Їм є, що розповісти про себе й про своє захоплення. Змінилися наші класні свята. Діти з бажанням готують різні проекти. Вони вміють працювати й в парах і групах.

Велику підтримку я відчуваю від батьків. Вони не тільки спостерігають за виступами дітей, але й самі беруть участь у справах класу.

Так до свята «Здрастуй, цирк» батьки готували костюми та фотографували свято, самі готували художні номери. Діти бачили, що їх мами і тата підтримують їх ініціативи, теж хвилюються і пишались ними.

На Новорічному святі діти були самі ведучими й артистами. Батьки прикрашали сцену й слідкували за ходом свята, бо складала сценарій разом зі мною, класним керівником. Батьки. Всі разом, дорослі і діти, танцювали та змагалися, виконували веселі вправи.

У четвертому класі мої учні самі готують художні номери до свят, декорації та підбирають танці й музичний супровід. Я іноді питаю у своїх учнів поради, як провести годину спілкування, як нагородити переможців.

Мої учні брали участь у різних акціях: «Допоможи птахам», «Подаруй пластику друге життя», «Привітаємо дітей з дитячого будинку», «Посади квітку», «Зробимо навкруги чисто» тощо.

Цікаво проходять години спілкування. Наприклад, під час профорієнтаційної години діти розповідали не тільки про професії своїх батьків (малювали, робили презентації, читали вірші), але й ділилися своїми мріями. Кожна дитина пояснювала, чому ця професія цікавіша за інші.

З великою цікавістю учні брали участь у проекті «Страви української кухні». При захисті цього проекту діти розповідали про українські страви, які робили вдома, презентували всім свої відеоролики процесу приготування смаколиків, танцювали та співали, показували сценки. Кожна дитина мала змогу показати свої таланти та вміння.

Наш клас не тільки місце для навчання, у нас вирує життя. А життя не буває без конфліктів й образ. Все буває. У «Класному куточку» у нас є «Скринька бажань». Діти пишуть туди свої бажання і скарги. І якщо дитина не хоче розголосу ми індивідуально розв'язуємо проблеми. Це може бути бесіда «Очі в очі», розповідь історії без імен, про когось. І я прошу їх поради, що робити головним героям. Або розповідаю історію зі свого дитинства (іноді вигадану). Разом посміємось, якщо вона смішна. Пожалеємо невдачу, якщо сумна. Можемо переглянути ролик на цю тему. Але обов'язково питаю у дітей, як вони ставляться до ситуації. Намагаюсь пояснити, що з людиною може статися будь-яка прикра ситуація, але завжди можна знайти вихід і є до кого звернутися.

У своїй роботі я використовую різні сучасні нестандартні форми, методи, прийоми навчання. Це зацікавлює учнів. Але особливу увагу приділяю виховному процесу. Для мене дуже важливо навчити своїх учнів порядним манерам, виховати в них людяність, чуйність, повагу до оточуючих та до себе.

Вважаю, що робота класного керівника, це безперервний процес. Кожна хвилинка поряд з дітьми повинна бути насичена любов'ю, увагою та підтримкою. Діти це відчувають і сміливо долають кожен шкільну сходинку, впевнено йдуть до своїх перемог.





Додаток 19

**Проект учнівського самоврядування «Лідер»
«16 днів проти насилля»**

<https://www.youtube.com/watch?v=gAIw-ggMWhs>



Додаток 20

Розвиток комунікативних якостей учнів

Оксана Голобокова, практичний психолог

Без багато чого може обходитися людина, але тільки не без людини.

Людвіг Берне

Добридень! Сьогодні ми з вами проведемо психологічне заняття для розвитку комунікативних якостей. Тут зібралися учні 11 класу, які вже визначилися у виборі майбутньої професії, заняття буде актуальним оскільки більшість і вашого класу вибрали гуманітарний профіль, напрямок: «людина - людина» і в подальшому планує активно спілкуватися і працювати з людьми навички конструктивного спілкування просто необхідні.

Щоб бути успішним у даному напрямку потрібно навчитися психологічно вірно і ситуативно обумовлено вступати в спілкування, підтримувати його, визначати момент завершення процесу комунікації, психологічно

налаштовуватися на емоційний тон партнерів по спілкуванню, долати бар'єри психологічні в спілкуванні, інтерпретувати жести, інтонацію співрозмовника.

Отже, ми починаємо!

Вправа. «Проблеми спілкування у всіх» Давайте поділимося своїми думками про те, що значить спілкування для кожного з нас. Я пропоную закінчити дві фрази: *«Мені легко спілкуватися, коли ...»* і *«Я відчуваю себе невпевнено, якщо ...»*

Ви тільки що відчули, що необхідно для того щоб спілкування було вдалим. Наше завдання навчитися будувати таке спілкування.

Спілкування – це багатоплановий процес розвитку контактів між людьми, породжуваний потребами спільної діяльності і включає в себе сприйняття і розуміння іншої людини, обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії

Вправа «Плутанина».

Учасники стають в коло.

«Давайте станемо ближче один до одного, утворюючи більш тісне коло і все протягнемо руки до його середини. За моєю командою всі одночасно візьмемося за руки і зробимо це так, щоб в кожній руці кожного з нас виявилася чиясь одна рука. При цьому випрати не братися за руки з тими, хто стоїть поруч з вами. Отже, давайте почнемо. Один два три».

Після того як я переконуюсь, що всі руки з'єднані попарно, пропоную учасникам групи «розплутатися», не розірвавши рук. Я теж беру участь у вправі, але при цьому активного впливу на «розплутування» не чиню. Під час виконання вправи досить часто виникає ідея неможливості вирішення поставленого завдання. В цьому випадку спокійно говорю: «Це завдання можна вирішити, розплутатися можна завжди».

Рефлексія

Коли завдання виконане, звертаюся до групи з питанням: «Що нам допомагало впоратися з поставленим завданням?» Або «Що можна було б робити інакше для того, щоб швидше впоратися з поставленим завданням?» (Останній варіант є кращим, з нашої точки зору, модифікацією питання «Що нам завадило швидше впоратися з поставленим завданням».

Приємно коли люди можуть домовитися!

Альберт Меграбіан встановив, що в спілкуванні 7% інформації передається шляхом вербальних засобів (тільки слів), за рахунок звукових засобів (включаючи Тембо і інтонацію голосу) передається 38%, а невербальні засоби несуть 55% інформації. Не можна не погодитися зі словами публіц: «Ми говоримо голосом, розмовляємо всім тілом».

Давайте спробуємо висловити свої бажання тільки мовою тіла!

Вправа «Попроси шоколадку»

Виберемо ведучого. Для цього скажіть хто у вашій групі найсправедливіший? (Голосування). (Найсправедливіший стає ведучим він сідає по центру).

Я даю йому шоколадку. Ваше завдання по черзі попросити шоколадку у ведучого, так що б він захотів віддати її саме вам при цьому не промовляючи ні слова. У кожного для прохання є 30 секунд. Переможець отримує шоколадку.

рефлексія:

Який спосіб прохання виявився найефективнішим?

Важко було просити мовчки?

Вправа «Невербальне спілкування»

Всі учасники стають по колу (спиною в коло).

«Нехай хто-небудь з вас задумає будь-який предмет, який ми будемо невербально передавати по колу. Предмет повинен бути таким, який в реальності можна передавати один одному».

«Отже, зараз Аня передасть свій предмет сусідові зліва. При цьому він, а потім і всі ми будемо користуватися тільки невербальними засобами, а той, кому предмет передається, повинен зрозуміти, який предмет він отримав. Отримав предмет, в свою чергу, передає його своєму сусідові зліва і т.д. Таким чином, предмет буде рухатися по зовнішньому колу проти годинникової стрілки і в підсумку повинен повернутися до Ані, якщо всі будуть уважні і не допустять будь-яких перетворень предмета. До цього моменту всі учасники будуть стояти обличчям в коло, так як кожен, передавши предмет, може повернутися обличчям до кола. Давайте почнемо».

Після того як предмет повернеться до відправника, я, рухаючись від останнього, але тепер вже за годинниковою стрілкою (в зворотному напрямку), питаю всіх по черзі, що кожен отримував, а що передавав.

Рефлексія: Обговорення

- Легко або важко було передавати предмет?

- Кому легко?

- А в чому були труднощі?

- Легко або важко було відгадувати предмет?

- Кому було легко?

- А в чому полягали труднощі?

Важливо, що говориш, важливо яку міміку і жести ти використовуєш, але також важливо на якій відстані знаходишся з партнером по спілкуванню. Саме міжособистісне простір є одним з умов комфортного спілкування. Наші відносини ми висловлюємо просторовими категоріями, наприклад «триматися

по далі» від того кого мало знаємо, боїмося, хто нам не подобається і ближче до того в кого зацікавлені.

- *інтимна зона - до 46 см. (Друзі, родичі, кохані)*

- *особиста зона - 46 см - 1,2 м (неформальні соціальні і ділові стосунки)*

- *соціальна зона - 1,2 - 3,6 м (офіційне, формальне спілкування)*

- *публічна зона - понад 3,6 м (аудиторія, група людей)*

Зараз спробуємо відчутти на собі поняття «Комфортне відстань»

Процедура «Комфортна відстань»

Мета вправи: продемонструвати на практиці учням таке поняття як комфортну відстань.

Один стає в коло, інші повільно по одному наближаються. Той, хто в колі, визначає де зупинитися. Таким чином можна визначити зону комфортного взаємодії.

рефлексія:

Люди заходять в наше особистий простір в двох випадках, в яких?

- улюблені, рідні люди таким чином висловлюють приязнь, близькість, довіру.

- вороги вторгаються в особистий простір, щоб атакувати.

Для людини дуже важливо, щоб його слухали і розуміли, і якщо ви навчитеся бути хорошим слухачем, успіх в спілкуванні вам забезпечений! Давайте дізнаємося на скільки добре ми вміємо слухати.

Перш ніж почати вправу потрібно згадати

Правила гарного слухання:

- Повністю сконцентрує свою увагу на співрозмовникові. Звертай увагу не тільки на слова, а й на позу, міміку, жестикуляцію.

- Перевіряй, чи правильно ти зрозумів слова співрозмовника.

- Чи не давав порад.

- Чи не давав оцінок.

Вправа «Чи вмію я слухати».

Учасники діляться на пари і протягом 2 хвилин розповідають про свої складнощі в спілкуванні один одному. Потім міняються.

Після виконання запитую у кожного що він почув про проблеми іншого. Потім партнери називають пропущені факти.

рефлексія:

Як вам вдавалося виконувати запропоновані правила, які правила було легше виконувати, які складніше?

Про що вам було легше говорити - про свої труднощі і проблеми в спілкуванні або про сильні сторони?

Яке враження справила на вас та частина вправи, коли ви були «говорить», який вплив на вас чинили різні дії «слухача», як вони вами сприймалися? і т.д.

- Що ж заважає відкритому, конструктивному спілкуванню?
- невміння домовлятися
- невміння володіти мімікою і жестами
- перебувати в некомфортному відстані
- невміння слухати.

Сьогодні наші вправи ще раз підтверджують слова *Теодора Рузвельта*:
Найголовніша формула успіху - знання як спілкуватися з людьми.

Нехай ті знання, які ви сьогодні отримали допоможуть вам в житті.

Додаток 21

**Розвивально-тренінгова програма
«Я та інші: Розвиток комунікативних компетентностей
в учнів старших класів»
для практичних психологів закладів освіти**

Оксана Голобокова, практичний психолог

Анотація на розвивально-тренінгову програму

На сьогоднішній час перед освітою поставлені нові мета і завдання – формувати особистість демократичного суспільства. У зв'язку з цим виникає необхідність акцентувати увагу на психологічні особливості підростаючого покоління. Це дає можливість сприяти розвитку в учнів психічної активності, вміння брати на себе відповідальність, самостійно ставити перед собою мету і знаходити шляхи її досягнення, адаптуватися до життя у складних сучасних умовах. Розвиваючи в учнів такі якості, які можна поєднати в поняття соціальна компетентність, маємо надію, що в майбутньому це приведе до змін і в соціальній поведінці молоді.

Програма направлена саме на розвиток соціального інтелекту, на розвиток навичок які допоможуть ефективно і конструктивно спілкуватися, вмінню висловлювати і відстоювати свої думки, правильно аналізувати і контролювати свої емоції, приймати себе та інших людей, бути толерантною і активною особистістю.

У процесі апробації програми (2017-2018 н.р.) був відібраний такий матеріал, який працював саме на вказані вище мету і завдання, добре сприймався старшокласниками, актуальний для цього віку і дозволяв викладати курс за вибором таким чином, щоб була можливість не тільки транслювати психологічні знання, а й спонукати учнів до саморозвитку.

Пояснювальна записка

Сучасна школа надає систематизований і послідовний вплив на формування особистості людини. В процесі виховання відбувається передача культурних і моральних цінностей, накопичених людством за багатотисячну історію, а також закладаються основи світогляду зростаючої людини, відбувається її соціалізація. Світ вимагає від молодого покоління вміння приймати рішення, працювати в команді, будувати конструктивні діалоги, творчо мислити, мати свою точку зору і вміти адаптуватись до нових умов життя.

Людина не може бути сама, завжди потрібні інші люди, щоб не почуватися самотнім, щоб спілкуватися і бути щасливим. Як же не загубити своє «Я» та вміти взаємодіяти, мати навички роботи в групі, володіти різними ролями в колективі, знаходити спільну мову? Цьому навчитися можна розвиваючи комунікативну компетентність та набуваючи практичних навичок виконуючи тренінгові вправи.

Вивчаючи, у нашому освітньому закладі, протягом декількох років професійні напрями старшокласників можна зробити висновок, що переважна більшість (понад 80%) випускників планують знаходити себе в напрямку «Людина - людина». Учні хочуть знайти майбутню професію саме в інформаційному, комунікативному просторі, тому виникли бажання та необхідність допомоги молодим людям здобути знання і навички саме в цій сфері.

Актуальність програми

Сучасний випускник школи повинен уміти грамотно працювати з інформацією, бути комунікабельним, контактним в різних соціальних групах, уміти працювати спільно в різних областях. Перехід до особистісно-орієнтованої освіти, що має гуманістичну спрямованість, повинен забезпечити для учнів можливість спільної роботи в співпраці при рішенні різноманітних проблем, коли вимагається проявляти відповідні комунікативні уміння.

У сучасному світі, в якому живуть і розвиваються учні, як ніколи актуальні проблеми відкритості, толерантності, комунікативності. Саме через спілкування лежить шлях до життєвого і професійного успіху для більшості нинішніх старшокласників.

Реалізує дану програму практичний психолог освітнього закладу.

Метою програми є формування у учнів старших класів навичок цілеспрямованого самопізнання та самоаналізу; вміння створювати мобільні групи для побудови ефективної групової взаємодії, оптимізацію спілкування з іншими людьми; розвиток міжособистісної взаємодії, оволодіння механізмами комунікативної компетентності.

Завдання програми:

- сприяти формуванню позитивної самооцінки як способу гармонізації зовнішнього і внутрішнього «Я»;
- розвиток самоусвідомлення, саморефлексії, самоаналізу;
- формування та посилення загального командного духу, шляхом згуртування групи;

- усвідомлення себе частиною команди та розвиток вміння працювати в команді;
- сформувати в учасників навички групової взаємодії, ефективного спілкування, активного слухання;
- навчити учасників правильно визначати психологічно комфортну дистанцію спілкування з різними співрозмовниками;
- розвиток навичок ефективного спілкування.

Учасники: учні 11 (10) класу, кількість учасників групи не повинна перевищувати 15 осіб.

Обладнання: комп'ютер, фліпчарт, паперові носії, ручки, фломастери, м'які іграшки.

Загальний час: 20 годин.

Форми роботи: інтерактивні вправи, вправи на самопізнання і комунікабельність, вправи на взаємодію, інформаційні повідомлення, вправи-колажі, тестування, анкетування, притчі, творчі завдання, рольові ігри з розігруванням ситуацій, рекомендації, вправи-інтерв'ю, релаксаційні вправи та ігри-розминки, арт – терапевтичні вправи, рефлексія.

Цілісне, системне, послідовне використання програми може дати такі **очікувані результати:**

- створення сприятливих умов для особистісної самореалізації і самоактуалізації;
- розвиток в учнів психологічної культури самопізнання та рефлексії;
- вміння будувати взаємодію в команді, розподіляти ролі всередині команди при виконанні завдання, створення атмосфери довіри;
- використання навичок ефективних комунікацій в команді;
- покращення міжособистісної інтеракції, комунікації та перцепції з усіма учасниками освітнього процесу.

Структура програми:

№ з/п	Зміст	Тривалість
1.	Заняття № 1 1. Вправа «Імена та прикметники» 2. Мета та завдання на заняття. 3. Обговорення правил роботи у групі на тренінгу. 4. Інформаційне повідомлення «Спілкування та засоби спілкування» 5. Вправа «Перевтілення» 6. Вправа «Проблеми спілкування у всіх» 7. Рефлексія	2 год.
2.	Заняття № 2 1. Вправа «Сніжний ком» 2. Оголошення теми і мети заняття 3. Інформаційне повідомлення «Невербальні засоби спілкування» 4. Тест «Чи розуміємо ми язык міміки та жесті?»	2 год.

	<p>5. Настільна гра «Корова» 6. Вправа «В автобусі» 7. Рефлексія</p>	
3.	<p>Заняття № 3 1. Вправа «Розрекламуй одного» 2. Оголошення теми і мети заняття 3. Інформаційне повідомлення «Мовленнєві засоби спілкування» 4. Вправа «12 Я» 5. Вправа «Інтерв'ю» 6. Рефлексія</p>	2 год.
4.	<p>Заняття № 4 1. Вправа «Хто для мене чужий» 2. Оголошення теми і мети заняття 3. Інформаційне повідомлення «Позиції в спілкуванні» 4. Розв'язок психологічних ситуацій. 5. Тест «Три Я» 6. Вправа «Сусід справа» 7. Рефлексія</p>	2 год.
5.	<p>Заняття № 5 1. Вправа «Кельтське колесо» 2. Оголошення теми і мети заняття 3. Інформаційне повідомлення «Стилі спілкування» 4. Вправа «Повідомлення на запропоновану тематику» 5. Вправа «Етикет». Програвання ситуацій. 6. Рефлексія</p>	2 год.
6.	<p>Заняття № 6 1. Вправа «Даруємо подарунки» 2. Оголошення теми і мети заняття 3. Інформаційне повідомлення «Маніпулювання» 4. Вправа «Маніпуляція» (Інценування і обговорення різних видів маніпуляції). 5. Рефлексія</p>	2 год.
7.	<p>Заняття № 7 1. Вправа «Пори року моєї душі» 2. Оголошення теми і мети заняття 3. Інформаційне повідомлення «Механізми психологічного захисту» 4. Вирішення психологічних ситуацій щодо видів психологічного захисту. 5. Арт – терапевтична вправа «Зміню агресію на красу» 6. Рефлексія</p>	2 год.
8.	<p>Заняття № 8 1. Вправа «Хто кого нагадує» 2. Оголошення теми і мети заняття</p>	2 год.

	3. Інформаційне повідомлення «Бар'єри в спілкуванні» 4. Вирішення психологічних ситуацій щодо подолання бар'єрів у спілкуванні. 5. Вправа «Хто Я?» 6. Рефлексія	
9.	Заняття № 9 1. Вправа «Побажання друга» 2. Оголошення теми і мети заняття 3. Інформаційне повідомлення «Конструктивне спілкування. Контроль емоцій» 4. Вправа «Безоціночне спілкування» 5. Рольова гра «Нейтралізація негативних емоцій» 6. Вправа «Я - висловлювання» 7. Рефлексія	2 год.
10.	Заняття № 10 1. Вправа «Я тобі довіряю» 2. Оголошення теми і мети заняття 3. Інформаційне повідомлення «Засоби самопрезентації та вміння заручитися підтримкою людей» 4. Вправа «Комплімент» 5. Командна гра «Самопрезентація» 6. Рефлексія 7. Вправа «Прощання»	2 год.
Загальна кількість годин:		20 год.



Додаток 22

День класичної музики

<https://www.youtube.com/watch?v=ZPORh-EcZ9A>



Творчий проєкт «Перемагай»



<https://www.youtube.com/watch?v=9Stqhakbv60&t=8s>